

Revista digl noss Sulom

Ediziun 01/2025

TEMA PRINCIPAL:

I vign freid – ed aint igl parc digl martgea da Coira stat Werner Erb cun la sia tiba anmez toxicomans ed alcoholichers.

pagina 12

FAMIGLIA:

I vign freid – ma igls animals èn scorts ed on acquisto atgnas tacticas per survivever igl anviern.

pagina 28

AN TGADAFI:

I vign freid – pero betg ainten tgadafi tar Karli Zwick, noua tgi neschan liquors tgi scoldan corp ed olma.

pagina 33

Parc Ela

Bavegna aint igl Parc Ela

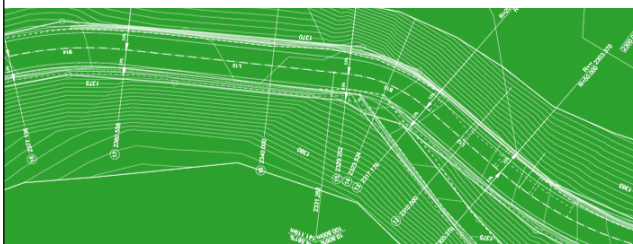
Davante commember dall'uniun Parc Ela e sustigne cotras igl pi grond parc natural dalla Svizra.

Parc Ela Trek, occurrenz culturalas, angaschamaints voluntaris, excursiuns e bler oter. Aint igl Parc Ela vignan realisos mintg'onn numerous projects per mantigneir e promover tgossas davart la nateira, cuntrada e cultura. Cun la Vossa commembranza sustignez Voss igls differents projects ed obtenez novitads da prem mang.

Daple infurmaziuns sen parc-ela.ch/mitglied
Post d'infurmaziun Parc Ela +41 (0)81 508 01 12

biro d'inschignier e da misiraziun

- planisaziun lavours da construcziun bassa
- planisaziun da provedimaints d'ava
- differentas lavours da misiraziun

Planisaziun Sonder SA
Veia Davos Clavo 7
7462 Salouf

www.sonder-ing.ch

Telefon +41 (0)81 684 13 31
info@sonder-ing.ch

Rumantsch
u tudestg.
Nous ans
tgapign!

QUALITAD VISIBLA.

Igl noss cor batta pigl lenn. Nous realisagn visiuns. Uffer, la firma genuina da construcziun an lenn da Surses.

uffer.swiss

EDITORIAL

Igls deis davaintan pi curts, las notgs pi lungas e las temperaturas crodan. Chegl è navot nov, mabagn igl ciclus dalla nateira. Da taimp an taimp dattigl pero er disturbis da chel ciclus. Tottanegna catschan las plantas lour brombels gio igl december anstagls digl mars. U anstagl da far fagn, ègl da spalar neiv igl avost. Tals disturbis ègl adegna puspe do. Igls davos onns paran els pero da sa repeter pi savens.

Pia Plaz lavoura scu scolasta e schurnalista libra. Ella veiva cun la sia famiglia a Winterthur.

I vign freid

Chell'expressiun normala durant igls meis d'anviern na constat betg ple. Las statisticas meteorologicas mossan en oter maletg digl anviern. Igls anvienrs davaintan adegna pi mievels.

E tuttegn sperainsa onn per onn sen neiv nova per filar cugls skis dallas spondas oragiu. Igl carstgang na sa lascha pero betg dictar gugent igl sies passataimp dalla nateira ed è davanto percheigl sez activ. Sper igls canungs da neiv procura el cun fabricas da neiv per igl alv desidero sen las loipas e pistas. (p. 10)

Freid intern

Dantant tg'igl freid dafora è en desideri d'anviern, vagn nous davains, tranter las quatter pareis, gugent tgod. Ma er cò è igl carstgang davanto innovativ cun ple e ple novs systems da scaldar l'atgna steiva. Igls systems èn multifars, ma betg mintga sistem è adatto per mintga steiva. Davart igls avantatgs e disvantatgs da systems da scoldamaint screiva l'architecta Anita Simeon Lutz sen las paginas 14-15.

Dad en'otra schort freid pudez liger sen las paginas precedentas. Lò rachinta igl pedagog social Werner Erb digl freid social tg'igls toxicomans ed alcoholichers aint igl parc digl martgea da Coira scontran de per de. Els veivan agl our dalla societad ed èn angraztgevels pigl café tgod tgi Werner Erb igls porta mintg'emda. Chella gesta na scolda betg angal igl magung, mabagn er l'olma. (p. 12)

Vent criev

En vent criev zofla er an fatscha a Ruschun Grimantsch. Igl protagonist ainten la nova ovra da Dominique Caglia ò fadeia da s'integrar ainten la societad rumantscha. Pi gugent sa zoppa el aint igl sies biro, davos ena massa lavour, anfignen chel de tgi la mattatscha Misurana igl anveida a giuier ballape. Scu lectoura e lectour dalla Revista digl noss Sulom vez Vous la pussebladad da liger igls amprems dus tgapetels, publitgias sen las paginas 16-17.

Cun passiu

Dantant tgi las nossas autours ed autours experimenteschan cun plets, vign experimento a Masagn cun tot chegl tgi la nateira sporscha. Ainten la tgadafi da Karli Zwick neschan novas creaziuns da liquors per tot igls gosts. I dat strousch en fletom tgi n'è betg anc nia integro ainten egn digls sies recepts. Ansemen cun la sia donna Marina vendan els lour products sen las fieras medievals per l'antiera Svizra anturn. (p.33)

Cun corp ed olma sa deditgescha er igl pèr Giuliana e Mario Casparin a lour passiu – igl dar scola da skis. Anviern per anviern instrueschan els igl eir cun skis ad unfants e carschias. Manc istorgia son els rachintar da tot chels onns scu scolasts da skis a Savognin. (p. 38)

Cun tactica

Vusoters vazez, er igl tema «I vign freid» procura per ena vasta paletta da contribuziuns. Igl carstgang davainta innovativ durant igl taimp d'anviern. El ò peda per las sias passiuins, dantant tgi la nateira fò pòssa. Ma tge fon igls animals igl anviern? Els na pon betg sa retrer ainten la steiva scaldada. Ma er igls animals èn innovativs ed on acquisto lour atgnas tacticas per dar damogn alla staschung freida. Ligez davart las tacticas sen las paginas 28-29 e franc tgi pudez er rasponder allas dumondas digl angiavign suandont.

An nom dalla redacziun cun Bettina Cadotsch, Cornelia Candreia ed Anita Simeon Lutz Az giaveischa ena bunga lectura, an steiva tгода, dantant tgi las minas da neiv soltan anturn.

Proxima ediziun

Tgi tgi ò gost da contribueir an ena furma u l'otra è adegna bagnnia.

Contact: info@sulom.ch

Apoteca Son Mitgel

Daniel Merz, apotecher

- » Cunsegliaziun cumpetenta per
- » problems da sanadad
- » Grond sortimaint da masdegnas
- » effectuousas
- » Omeopatia
- » Ervas medicinalas
- » Spezialitads dalla tga
- » Cosmetica
- » Furniziun an tgesa
- » Sarvetsch d'urgenza

7460 Savognin

telefon 081 684 18 46
www.apotheke-savognin.ch

Ia sung cò per Vous!

Romeo Wasescha, cunsiglier da sieranzas e provedimaint
T 081 650 02 15, M 079 639 89 39, romeo.wasescha@mobiliar.ch

Generalagentur Chur
Urs Fetz

Büro Savognin
Veia Naloz 22
7460 Savognin
chur@mobiliar.ch
mobiliar.ch/chur

la Mobiliar

1435726

CUNTIGN

EDITORIAL 3

URGC 6

I VIGN FREID

Tge vala?	7
La fabrica da neiv	9
Cun la tiba anmez la scena da drogas	12
Dalla pegna da lenn agl implant solar	14

LITTERATURA

Ruschun Grimantsch e Misurana	16
Poesia – Criei anviern	19
Novs codeschs rumantschs	20

IER ED OZ

Viadi sur Set	22
Regurdientschas d'unfanza	24

FAMIGLIA

«La mattatschetta cugls zurplegns»	27
Cura tgi vign freid – igls animals e lour tactics	28
Minas da neiv da palpieri	30
La legra schlittada	31

ANGIAVIGN

Cruschera per la curtirela	32
----------------------------	----

AN TGADAFI

Igl alchemist da Masagn	33
-------------------------	----

TEI & JOU

En runal da skis per la Muntogna da Schons	36
--	----

PURTRET

Ena veta per la scola da skis – Giuliana e Mario Casparin	38
---	----

CALENDER 2025 41

IMPRESSUM

REVISTA DIGL NOSS SULOM
ISSN 2297-7120

REDACZIUN

Pia Plaz, Bettina Cadotsch, Cornelia
Candreia, Anita Simeon Lutz,
info@sulom.ch

ORGAN ADMINISTRAZIUN

Uniun Rumantscha Grischun Central,
administraziun@sulom.ch

© Copyright, Uniun Rumantscha Grischun Central
Prietsch d'abunamaint CHF 25.50

LECTORAT

Reto Capeder,
Ursina Guldemon-Netzer

GRAFICA

tipic.swiss, Savognin

STAMPA

Wolf Druck AG, Triesen / FL

Cover

Igl maletg per la cuverta è nia
creo cun ageid dalla intelli-
genza artificziala (AI).

L'Uniun Rumantscha Grischun Central (URGC)
tgira igl intschess rumantsch da Surmeir (Surses, Alvra)
e dalla Sotselva (Schons, Tumleastga, Mantogna).

Davante er Vous commembra / commember dall'Uniun Rumantscha Grischun Central

Igl intent dall'Uniun rumantscha Grischun Central è da mantigneir e promover igls dus idioms digl sies intschess, lour cultura e lour adiever an scola, an baselgia, ainten l'administraziun ed ainten la veta da mintgade. Igls dus idioms èn surmiran e sotsilvan.

L'Uniun Rumantscha Grischun Central è pianavà l'editoura dalla «Revista digl noss Sulom» tgi Vous tignez ainten mang.

Scu mintga uniun è er la URGC dependenta dalle sias commemoras e digls sies commembers. Angal cun commembers activs pò ella adampleir las sias incumbensas.

Uniun Rumantscha Grischun Central URGC
administraziun@sulom.ch

CORRIGENDA

Ainten la Revista digl noss Sulom 2/2024 è capito en sbagli. Tigls treis omens sen la fotografia sa tractigl, vurdò da sanester, da Hans-Peter Klinger, Walter Cabalzar e Thomas Mumenthaler.

La redacziun sa perstgisa pigl sbarat.

«INA FERMA E VASTA ZONA DA PRESSIUN AUTA DEFINESCHA OZ ED ILS PROXIMS DIS L'AURA EN IL TERRITORI ALPIN.»

(LA QUOTIDIANA DIGLS 1-11-2024)

Ena curta survista da Pia Plaz

Tge vala? I vign pi freid u i vign pi tgod?
Tots dus e navot, fiss chinta la rasposta.
I dependa adegna a tge vign referia.

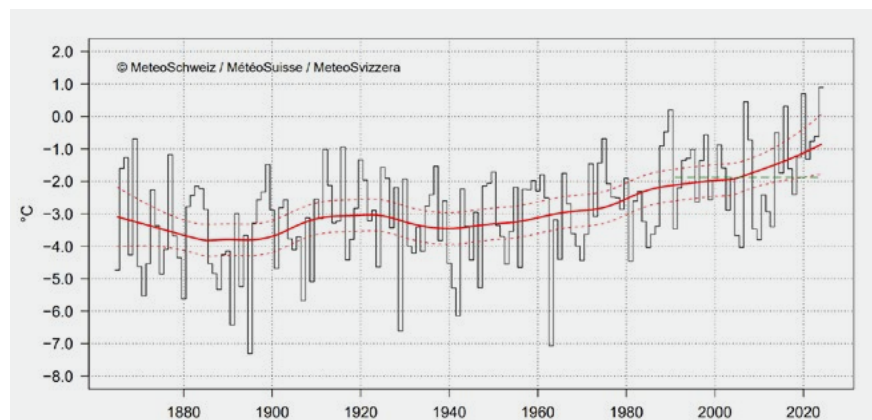
Naturalmaintg crodan las temperaturas cun l'antschatta digl anviern. Igls deis tgods da stad èn passos. Igls davos radis digl suglegl d'aton èn svanias. Las giaccas ed igls calzers d'anviern èn puspe deliberos or da lour cantungs stgeirs ainten las stgaffas. Er igls gants, schengias e tgapitschas èn pronts ainten la gardaroba. Igl freid pò neir. Nous ischan pronts.

I vign pi tgod

La realitad è pero tg'igl freid n'è betg ple igl madem. Adegna pi darar mossan igls termometers temperaturas pi bassas. Igl anviern passo è perfign sto igl anviern igl pi mievel siva dall'antschatta dalla misiraziun an Svizra. Chegl screiva MeteoSvizra gio all'antschatta digl sies bullettign da clima digl anviern 2023/24. Igl december seia sto igl tschintgavel tgod december siva dall'antschatta dalla misiraziun, e registro ò ins er en nov record da caleira durant igl meis da favrer. E chegl malgro tg'igl anviern ò gia blera precipitaziun e manc ouras da suglegl an cumparegliaziun cun la media dallas misiraziuns.

Savognin cun l'ancunaschainta sdrema alva.

Las temperaturas d'anviern an Svizra siva dall'antschatta dalla misiraziun 1864. Igl anviern 23/24 ò contanschia 0,9°C. Chegl èn 2,8°C sur la norma 1991-2020 (lengia verda interrotta). La lengia cotschna mossà la tendenza climatica. Las lengias cotschnas interrottas mossan las nunprecisiuns dalla tendenza climatica.

I vign freid constat oramai ansomma betg. I vign pi tgod e chegl irresistibla-maintg. Tenor igl rapport da clima digl 2023 mossa igl svilup dallas temperaturas an Svizra tranter igl 1864, cun igl scumanzamaint dallas misiraziuns, ed igl 2023 en cler signal per ena midada digl clima. Durant igls davos bung 150 onns è la temperatura s'augmentada per 2,8°celsius. Igl augmaint sa lascha constatar per tot las staschungs digl onn. E dantant tg'igl domber da deis da stad s'augmainta, sa redutgescha igl domber da deis d'anviern cun schalada.

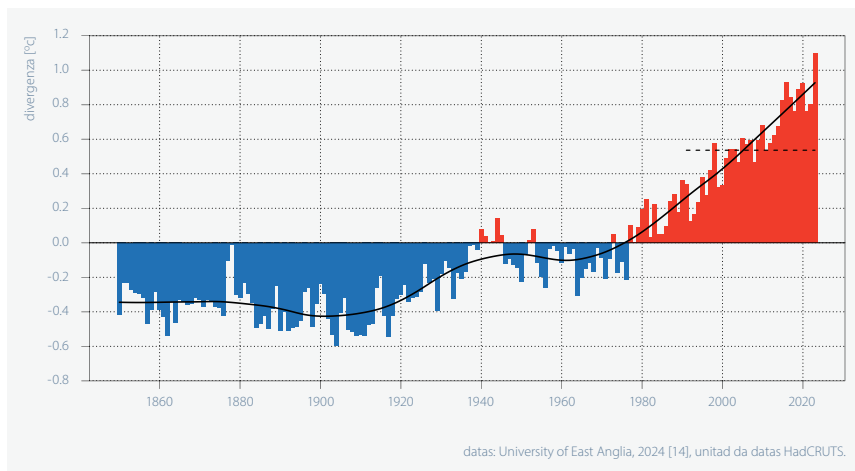
Nigna excepziun

Igls records misiros an Svizra èn nignas excepziuns. Scu tg'igl uffezi federal da meteorologia e climatologia MeteoSvizra screiva aint igl rapport da clima digl 2023, vign registro segl antier mond en augmaint dalla temperatura. Igls davos nov onns seian stos igls pi tgods siva dall'antschatta dalla misiraziun. Seigl chegl an Europa, grondas parts dall'Asia, u er an Sibiria. Dapertot vign registro tranter 1,5° e 3° celsius sur la norma digls onns 1960 anfignen 1990. La stad digl 2023 è stada ena stad extraordinariamaintg tgo-da per gl'antier planet tera.

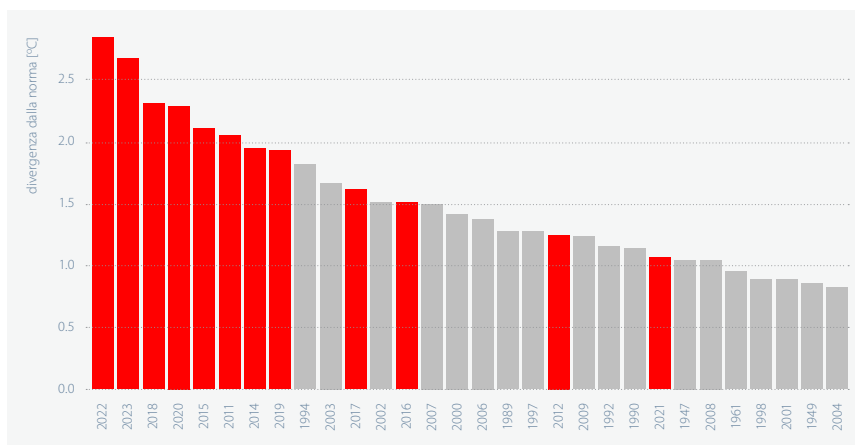
Sfidadas

Tge montan chellas cefras per carstgang ed animal? Aint igl noss conturn tgi è dependent digl turissem, è la mancanza dallas temperaturas freidas franc en problem. I mantga betg angal la neiv, mabagn er igls deis freids avonda per far neiv. Ainten la Revista digl noss Sulom è gio nia rapporto diversas gedas dallas sfidadas per igl turissem d'anviern e tg'igl turissem da stad pudes profitar dallas caleiras insupportablas giu la Bassa. Dantant è sa musso tgi la schalada permanenta sa reteira veapi ad ot antras las caleiras e tg'igl prievel da boas da crappa davainta uschia pi grond.

La dumonda è er tge tgi capeta cun la flora e fauna. Betg mintga planta è adattada per temperaturas pi tgodas, e

Igl andamaint a lunga vista dalla temperatura media globala (surfatscha da taragn e dall'ava). Preschentada è la divergenza annuala dalla norma 1961-1990 (cotschen = divergenza positiva, blo = divergenza negativa). La curva neira mossa la media angulivada da trenta onns (regressiun lineara locala LOESS). La lengia neira interrotta corresponda alla norma 1991-2020.

Classamaint digls 30 onn igls pi tgods siva digl 1864. Las travs mossan la divergenza dalla temperatura media svizra alla norma 1961-2020. Igls onns siva digl 2010 è preschentos an cotschen.

quant gliunsch ston igls capricorns anc sa trer anavos tranter las creplas per surveiver las caleiras da stad?

Carstgang, animal e planta ston s'adattar alla realitad climatica. E chegl mighler pi bod tgi pi tard. Per eneda na constat igl senn digl proverbi tudestg «es weht ein rauer Wind» betg pled per pled, igl vent tgi boffa oz è tot oter tgi criev.

Funtangas:

1. MeteoSvizra 2024: Klimabulletin Winter 2023/24. Uffezi federal per meteorologia e climatologia MeteoSvizra, Turitg.
2. MeteoSvizra 2024: Klimareport 2023. Uffezi federal per meteorologia e climatologia MeteoSvizra, Turitg.
3. DWD, MeteoSvizra, GeoSphere Austria, 2024; Alpenklimate Winterhalbjahr 2023/24: Klimazustand in den Zentral- und Ostalpen

LA FABBRICA DA NEIV

dad Anita Simeon Lutz

Gio antschatta otgover vign a Lantsch antschet cun la fabricaziun da neiv.

A Lantsch vign fatg neiv per igls campiunadis da biatlon. Scu tgi chegl funcziunescha ans daclera Silvio Baselgia, manader da sport dalla organisaziun digl campinadi mundial.

Igl è mez otgover, cura tg'ia screiv chel artetgel. La neiv ò betg anc deraso la sia curveia alva ainten las nossas regiuns, oter tgi ena fegna feffa tgi è tigls amprem radis da suglegl gist puspe livada. Ma a Lantsch, sessom vischnanca, vign produtgia neiv an plagna cursa. Permanentamaintg sbucca ena tarmenta

frestgera igl alv desidero agl our digl parcadi dalla arena da biatlon. Aveir neiv avonda sierescha igl menaschi da chella e gist chest anvien, cun igls campiunadis mundials tgi stattan avant porta digls 12 anfignen igls 23 da favrer 2025, na surlasch'ins navot alla casualitad.

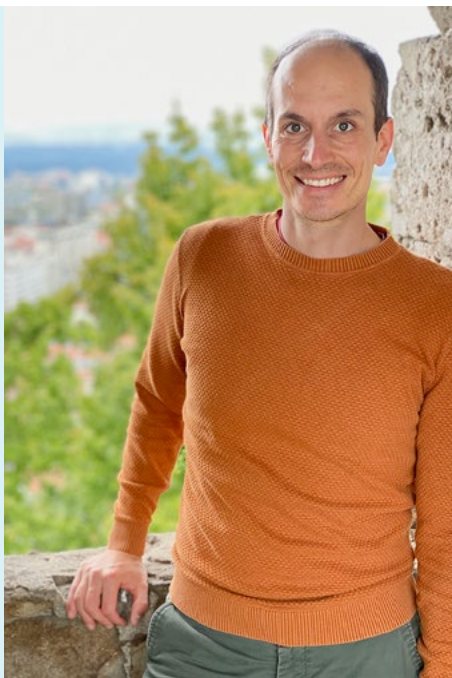

La neiv dalla fabrica da dus meis tanscha per ena pista dad 1.5 kilometers.

Silvio Baselgia

Silvio Baselgia (annada 1983) è carschia se a Lantsch ed ò fatg la maturitad mercantila a Coira. Digl 2013 anfignen 2022 è el sto igl amprem magnafatschenta dall'arena da biatlon a Lantsch. El è tranter oters responsabel per la realisaziun ed igl success dalla arena Roland. Igl favrer 2022 ò el piglia cumgea ed è davanto cunsiglieder da sieranzas.

Agl sport da biatlon è el pero rasto fidevel ed è ossa igl responsabel per las sfeedas sportivas ainfer igl comite d'organisaziun digls campinadis mundials tgi on li igl 2025 ainten la «sia» arena.

Chegl è igl maletg giavischia per igls campinadis mundials digl favrer 2025.

Snowfactory, Snowfarming e neiv artificia

Ma scu funcziunescha ena tala maschina da far neiv? Silvio Baselgia, manader da sport, ans dat sclarimaint: «Igl prancepi dalla schinumnada «Snowfactory» è simpel: cun ena centrala termica vign l'ava sfardantada sot minus vantg grad celsius e furma uscheia betg propi neiv, mabagn ena schort plattignas da glatsch. L'ava vign damai angal schalada, sainza agiuntas chemicas.» Cun chella tecnica sa lascha far neiv independent dallas temperaturas externas. A partair dalla fegn da settember stat igl cundrez an funcziun permanenta. Tar la preparaziun dalla loipa all'antschatta november resulta alloura ena pista da circa 1.5 kilometers cun ena schort neiv eterna scu tg'ins canoscha digls glatschers.

Ultra dalla fabricaziun da neiv datigl er anc igl mantignamaint dalla neiv dalla staschung passada, igl schinumno «Snowfarming». Durant la staschung d'anviern vignan produtgias 10'000 anfignen 15'000 meters cubic neiv. Chel mantung «ôr alv» vign cuvert cun ena curveia da scalezzas da lenn. Silvio Baselgia: «Gio durant las ampremas staschungs vagn nous pudia sminueir ena sperdita digl volumen da 30 pertschent e cun optimar la disposiziun vign la sperdita adegna pi pitschna.»

Cun realisar igl project dall'arena da biatlon, igl onn 2012, è nia installo sen tot igls trajects da concorrenza en sistem da far neiv cun 32 puncts per produtgier neiv tecnica, schi spert tgi las temperaturas crodan sot nolla grads.

Siertad per la planisaziun

«La neiv artificia ans dat siertad per la planisaziun», manegia Silvio Baselgia.

Schi las cundiziuns da neiv èn perfetgas, pogl dar campinadis mundials cun ena iradiazium turistica per l'antiera regiun.

Ma sainza neiv naturala na vogl betg. Perchegl tg'ins spetga pero gnonnd la gronda neiv, vignan las tribunas pigls aspectatours er gio biageidas mez otgover. Igl fundamaints ston star avant tg'ins na pò betg ple igls francar aint igl taragn. Ins spetga anfignen 60'000 aspectatours ed aspectatours e participants

e participants da tot igl mond. L'occurrenza a Lantsch e Planeiras è igl amprem campinadi mundial da biatlon tgi vign mano tras an Svizra. Las preparaziuns pigl grond spitachel èn sen buna veia e las aspectativas èn grondas. Sperragn simplamaintg tgi Son Peder seia er en amei digl sport d'anniern.

Campinadi mundial da biatlon

Lantsch/Planeiras, digls 12 - 23 da favrer 2025

An tot stattan segl program 12 concurrenzas:

» Mesemda	igls 12 da favrer allas 14.30:	squadra masdada
» Venderde	igls 14 da favrer allas 15.05:	sprint dallas donnas
» Sonda	igls 15 da favrer allas 15.05:	sprint digls omens
» Dumengia	igls 16 da favrer allas 12.05:	persecuziun dallas donnas
» Dumengia	igls 16 da favrer allas 15.05:	persecuziun digls omens
» Marde	igls 18 da favrer allas 15.05:	singul donnas
» Mesemda	igls 19 da favrer allas 15.05:	singul omens
» Gievgia	igls 20 da favrer allas 16.05:	squadra singul-masdada
» Sonda	igls 22 da favrer allas 12.05:	squadra dallas donnas
» Sonda	igls 22 da favrer allas 15.05:	squadra digls omens
» Dumengia	igls 23 da favrer allas 13.45:	partenza collectiva dallas donnas
» Dumengia	igls 23 da favrer allas 16.05:	partenza collectiva digls omens

(Igl taimps da partenza èn anc provisoricis)

Daple infurmaziuns: www.lenzerheide2025.ch

Autoura

Anita Simeon Lutz è architecta diplomada ETH ed anterioura schefredactoura dalla revista «Das Ideale Heim». Scu organisatoura dallas emdas da design a Turitg (www.designweeks.ch) ò ella da far adegna puspe cun material e l'art applitgeida.

CUN LA TIBA ANMEZ LA SCENA DA DROGAS

da Pia Plaz

Tibas e drogas agl parc

Aint igl «Stadtgarten», anmez igl martgea da Coira, tranter la Grabenstrasse e la Engadinstrasse, sa scontran amatouras ed amateurs dalla tiba per trenar lour canzungs. Durant tgi els laschan tunar lour instrumaints, tschaintan igls dependents da drogas ed alcohol segls banc agl our digl parc. Min-tga mesemda sivamezde collideschan cò dus monds e damez aint – Werner Erb.

Igl maletg è paschevel. Agl center digl parc sungan 5 amatouras ed amateurs da tiba lour instrumaint. Magari cun l'egn u l'oter tung sbaglea, ma chegl para da disturbar nign. Werner Erb, abitant da Rona e bagn ancunaschaint ainten e sur la nossa regiun or sunga siva da bunamaintg 40 onns la tiba. Seigl chegl per el sulet, an steiva u cun egna dallas sias numerosas gruppas da tiba. Igl instrumaint è adegna dal-

la parteida ed uscheia er la mesemda sivamezde aint igl «Stadtgarten» da Coira, lò noua tgi s'antopa la pi gronda scena da drogas averta dalla Svizra.

Lavour sociala

Werner Erb, igl om da 74 onns, canoscha tottas dus scenas, chella dallas drogas e chella dalla tiba. Da gioven ò

el fatg la scolaziun scu pedagog social e luvro an tgesas per giuvenils, an perschungs ed igls davos onns anfignen tar la sia pensiun er agl alloschamaint d'urgenza a Coira. Gio durant chels onns era el regularmaintg igl sivamezde agl parc, noua tgi persungas agl our dalla societad sa scontran, els sa nomnan la «famiglia digl Stadtgarten». E scu an mintga famiglia on er els magari conflicts e tuttegna è chel li ena schort datgesa pigls pless. Werner Erb è tranter els, porta café ed ensatge da magler, ma igl pi impurtant è la sia prontadad da tadlar. Schi Werner Erb tedla, fò el chegl sainza giuditgier, sainza admuneir ma cun ureglia averta pigls basigns e chitos, magari er cun l'egn u l'oter cunsegl. Per el seigl impurtant da scuntrar cun respect, sainza murmagner, smaladeir u perfign duvrrar pugns. La pi gronda part digls visitaders e dallas visitadras digl parc canoscha el dalla sia lavour agl alloschamaint d'urgenza. Els tots, giovens e vigls, povers e retgs on en'atgna istorgia da rachintar. Ma els tots èn ossa ainten en tschertgel viziosu tgi è grev da bandunar. Drogas ed alcohol dirigia lour decurs digl de. Spitgier anfignen tgi vign seira, cura tgi er igls dealers sa mesdan tranter igls drogos per vender igl toxin desidero.

La tiba e la droga

Cura tgi Werner Erb ò scumanzo avant bung dodesch onns da cumbinar chels dus monds era igl sies plan d'animar er gliout ordvart la scena da drogas da passantar taimp aint igl parc e neir an contact cun chellas persungas tgi veivan agl our dalla societad. Igl ò bagn do durant chels onns persungas, scu la vaschigna digl parc, tgi on antschet a purtar café e turta la mesemda siva-mezde u er eneda l'egn u l'oter tgi è nia attratg digls tungs da tiba aint igl parc. Ma pigl solit èn igls amateurs da tiba ed igls dependents da drogas tranter els. Els veivan an simbiosa. Igls musicists on en li per trenar ed igls dependents da drogas vignan an contact cun l'otra vart dalla societad. Er schi els vessan magari pi gugent musica dad oter gener, manegia Werner Erb cun en surreir durant igl noss discurs segl banc agl parc.

Werner Erb s'angascha gio la sia veta antiera per igls carstangs agl our dalla societad.

I vign anvien

Chel de digl noss discurs vo igl favogn. Sen igl banc aint igl «Stadtgarten» ins tschainta dètg cumadevel. Ma tge capeta durant igls proxims meis cun l'arrivada digl anvien lessa saveir da Werner Erb. Chegl meida pigls dependents da drogas ed alcohol navot. Chels s'accorschan strousch igl freid. El antopa magari persungas angal an t-shirt e vegia er gio dumando schi na vegian betg freid, «NA» seia mintgamai stada la rasposta. La malsogna, e chegl seia la dependenza da drogas, lascha ignorar igl freid e la plievgia. Ed uscheia è Werner Erb er d'anvien cun vantg centimeters neiv nova anc agl parc, pertge alloura sa radunga la famiglia digl «Stadtgarten».

Cunter igl freid intern

Werner Erb s'angascha cun corp ed olma per igls carstgangs agl our dalla societad. El canoscha lour basigns e lour chitos. Ma er el sez ò stuia amprender a cattar en equilibr tranter

igl sies angaschamaint social e la sia sanadad mentala. Ageid ò el catto aint igl sunar tiba. Per el seia chegl en instrumaint da meditaziun – ena tiba anti-burnout. Per el sez ò el catto la veia. Alla dumonda tge tgi dovra per schliier la scena da drogas è la rasposta pi complexa. Tenor Werner Erb duvressigl surtot plazzas da terapia. Lascher luvrar persungas, siva dalla desintoxicaziun, sen en bagn puril, chegl fiss tenor el ena bunga antschatta. Ma la terapia costa e chels costs vessan igls cumegns da cuveir. Dantant tg'igls costs per la desintoxicaziun vignan cuverts dallas cassas da malsangs. Werner Erb scu ultra-sanester scu tg'el sa nomna sez, so tgi aint igl Grischun resta er el en tant en exot cun las sias ideias. El sez vign percheigl a cuntinuar cun la sia lavour ed er sunar anavant la tiba agl «Stadtgarten» a Coira cun la famiglia da dependents da drogas ed alcohol scu auditori fidevel.

DALLA PEGNA DA LENN AGL IMPLANT SOLAR

dad Anita Simeon Lutz

Ena tgesa viglia cun ena nova pegna da scalegl a Lantsch – en ambiaint tot spezial.

Circa settanta per tschent dall'energeia tgi nous duvragn ainten en bietg vo per mang digl scoldamaint. Anc adegna domineschan las pegnas d'iel, ma igls implants d'energeia alternativa gudo-gnan taragn. Ena pitschna istorgia digl scaldar.

Da chegl tg'ins sa regorda tschertga igl carstgang igl tgod schi vign freid. La scuverta digl fi è sto en pass enorm an chel risguard. Sur tschentaners era igl material dad arder principal igl lenn digls gôts tgi circumdavan las vischnancas muntagnardas. Cò davigl lenn tgi ardeva migler ed oter mender – tot tenor la consistenza dalla fibra e naturalmaintg la quantidad dall'ava tgi era anc integrada aint igls scanatschs.

Ins ampruava er da tigneir igl tgod digl fi schi dei scu pussebel ainten tgesa. Gio igls vigls Grecs e Romans cunaschevan

igl schinumno sistem d'ipocaust. El è atgnamaintg igl sistem antecessour agl scoldamaint da palantschia. Angal tgi tigl sistem d'ipocaust na vign betg duvro l'ava scu med da transport mabagn l'aria. I dat anc oz constructours da pegnas tgi dovran chel sistem vigl per tgi la caleira na geia betg gist digl tgamegn veador. En'otra tecnica digl mantignamaint dalla caleira è d'imponder materials tgi arcuneschan igl tgod maximalmaintg scu per exaimpel scalegl, teracotga u igl schinumno crap da schamotta.

Emissiuns donnagiousas

A partair digls onns 50 ò la pegna dad ieli gia sies triumf illimito. Cumparaglea cun la pegna da lenn na davigl cò nigra tschendra ed igl sistem è fitg simpel. Aint igl decurs digls onns ò er la pegna dad ieli fatg igl sies svilup ed è davantada adegna pi effizainta, ma alla fegn digls chints èn igls camps da petroli limitos sen chest mond e las consequenzas dallas emissiuns da CO₂ èn ancunaschaintas. Percheigl vignan las

pegnas d'iel veaple substitueidas d'implants d'energeia alternativa.

Ena varianta moderna dalla pegna da lenn è la pegna da pellets. Igls pellets vignan produtgias or digls products secundars dall'industria da lenn. Surtot an gronds edifezis èn la magasinaziun ed igl arder da pellets pi simpels tgi da lenn convenziunal. La pegna da pellets schleia pero betg propi la problematica dallas emissiuns donnagiousas per igl noss ambiaint e la tematica digl fulegn vign anc vetiers.

Pellets è l'alternativa tigl lenn tradiziunal.

Ozande è la pompa da caleira igl scoldamaint preferia.

Energieas novas

Perchegl vign ozande tar otganta pertschent digls bietgs novs installo ena pompa da caleira. Chella funcziunescha da prancepi scu ena frestgera, angal viceversa. Dantant tgi la frestgera reteira la caleira digl sies intern e dat giu igl tgod agl ambiaint, reteira la pompa da caleira la sia energiea dall'aria, dalla tera u dall'ava e porscha chella alla tgesa. I dat da prancepi quatter schorts da pompas: Las pompas da tera tar ava (Sole-Wasser-Wärmepumpe), d'aria tar ava (Luft-Wasser-Wärmepumpe) u d'aria tar aria (Luft-Luft-Wärmepumpe) e d'ava tar ava (Wasser-Wasser-Wärmepumpe). Las dus davosas schorts vignan betg duvradas savens. La schort la pi effizianta è chella tgi peglia la caleira digl taragn cun far ena sonda da var 200 m profundità. Ma betg dapertot ègl lubia da far en tal stgavamaint. Perchegl è la varianta dall'aria scu funtanga digl tgod ena bunga alternativa.

Igls costs d'investiziun d'ena pompa da caleira èn gronds an cumparaziun, ma igl menaschi è favorevel. Ins gudogna circa treis anfignen tschintg gedas duple energiea tgi chegl tg'ins imponda. L'energiea primara dalla pompa da caleira è la forza electrica. Perchegl fògl senn da cumbinar igl sistem da pompa cun en implant solar tgi furnescha l'electricità.

Er chels implants solars on fatg en svilup enorm igls davos onns. Betg angal dalla vart tecnica, mabagn era dalla

vart estetica. Oz pò ins integrar en implant solar sainza tg'el disturba igl maletg dalla tgesa scu tala. Er tar renovaziuns da tgesas pi viglias è l'integraziun tgunschamaintg pussebla, scu tg'igl exaimpel digl clavo e dalla tgesa a La Punt-Chamues-ch mossà, tgi ò digl reminent survagnia egn digls premis solars svizzers 2024.

Igl sistem cumplet an meira

Per tg'igls implants da scoldamaint novs fetschan vigour maximala, valigl la pagna da dar en sguard alla tgesa scu implant cumplet. I vala numnadamaintg navot, dad aver igl implant da scoldamaint igl pi effiziant schi la caleira vign gist puspe dada giu agl ambiaint. L'isolaziun dalla tgesa ed igl sistem da cumparaziun dalla caleira è dad impurtanza enorma. Pertutgond l'isolaziun ègl surtot da far stem allas fanestras. Fanestras modernas èn uschia schlassas tg'igl tgod na pò betg mitschier e la canera na pò betg antrar. Pigl sistem da distribuziun ègl impurtant tgi la temperatura preliminar na seia betg sur 60 grads celsius. Ideal fiss 40 grads celsius. Per reglar igl scoldamaint valigl la pagna d'installar en

sistem da manaschamaint intelligent (tgavazzign: smart home).

E per las mesastaschungs ègl forza perfign inditgia d'aver ena pegna an lenn tgi pò, tot sagond, funcziunar scu schliaziun transitorica. E tgi varda alla fegn finala betg gugent ainten las flommas d'en fi scaldond? Igl davos derivagn nous tots digls neandertals.

Igl program d'edifezis

Igl program d'edifezis vign purto dalla confederaziun e digl cantun ed è ena pitga impurtanta dalla politica d'energiea e digl clima an Svizra. La fegnameira è da redutgier igl adiever d'energiea e las emissiuns da CO₂. Da chel andamaint profitescha betg angal igl ambiaint, mabagn er igls proprietaris d'immobiglias cuncheigl tg'igls costs per igl scoldamaint vignan redutgias. Surtot crescha er igl confort d'abitar. Ultra da chegl geidan las investiziuns da mantigneir la valeta d'ena immobiglia. Las subvenziuns digl program d'edifezis geidan da purtar chels costs. Scu tg'ins pò far ena dumonda da sustign vign declaro sot: www.dasgebaeudeprogramm.ch

En implant solar pò er esser bel scu tgi chel tetg a La Punt-Chamues-ch mossà.

RUSCHUN GRIMANTSCH E MISURANA

IGL NOV CODESCH DA DOMINIQUE CAGLIA

Cun la sia nova istorgia ans magna l'autoura surmirana Dominique Caglia aint igl mond da Ruschun Grimantsch. Igl om, aint igls miglers onns, cun en tant surpeisa ed ena passiu per igl lungatg, vess da s'integrar daple ainten la veta publica. Chegl igl para gl'amprem ansomma betg da funcziunar. Pir plang a plang, graztga agl ageid dalla mattatscha e ballapeista passiuada Misurana, catta el igl contact cugls abitants ed scovra en nov talent.

L'autoura Dominique Caglia ò mess a disposiziun allas lectouras ed igls lectours dalla Revista digl noss Sulom igls dus amprems tgapetels digl codesch «Ruschun Grimantsch e Misurana – In' en'istorgia per pitschen e grond»

Tgapetel 1: Igl nov biro

Ena bela sonda da matg fila en Audi A5 se dalla Viglia Veia Gelgia a Casti. An mintga stiarta starsunga en tarmenta tibem tras vischnanca. Tibond dano-vamaintg fò igl auto la stiarta anetga se dalla veia da sulada erta. Davant igl meir digl san- tieri sa ferma el ed igl motor vign stanschanto. Igl isch sa deriva ed en omung sorta digl auto. La sia testa cun blotta è schi radonda tg'ella zoppa igl sies culiez, la bratscha ferma fetta an mangs fegnigns e siva las coissas stiglias suondan vantregls muscoulous e peis gronds. En enorm vainter stenda la tgameischa alva schi fitg tg'igls battungs paran mintga mument da sagliottar davent. Igl omung porta en vistgia greisch cusia tenor maseira, ena cravatta cun streflas traversas an tschintg calours e calzers neirs tgi gleischan aint igl suglegl. Igl signour contaimpla en'urela la fatscheda dalla baselgia Son Stefan. Alloura sa volva'l vers la tgesa communal e varda pac incanto.

«Bun de!», cloma tottanegna ena vouschigna. Igl omung dat en tarmen- ta sagl e varda sen ena mattatscha. Ella porta igliers blocclers, en t-shirt mellen, jeans curtas e calzers alvs sportivs. Igls tgavels blonds èn liias ad ena cua-tgaval.

Targinond dei el: «Bun di.»

La mattatscha igl contaimpla da ses- som anfignen giudem. La sia igleida resta pandeida ve dalla sia gloua dad ôr tgi ò la furma d'ena clav e tgi è fitgeida aint igl tschop greisch.

«Pertge vez Vous fatg ena tala canera tras vischnanca?», dumonda la mattatscha.

Igl omung davainta en po cotschen. «Quai n'era betg mia in- tenziun.»

«Alloura tge faschez Vous cò?»

«Jau vegn a lavurar qua.»

«An baselgia?»

«Na, en chasa communal.» Igl omung mossa segl bietg visavi.

La mattatscha rapla igl front. «Ma chegl è la tgesa communal.»

«Hai jau bain ditg!»

Igl omung sa volva vers igl auto e derva la valischera. La mattatscha sa storscha anavant e varda plagn marveglias. Aint lò sa catta ena valeisch ed ena scatla amplaneida cun codeschs, utensils da screiver, plomas da palpieri, en sveglie- rign vigl ed ena lampa da biro. Igl omung peglia la scatla sen bratsch e sera la valischera. La mattatscha so strousch creir agls sies igls: Sper igls quatter cres d'argient digl Audi è nia culo ve en tschintgavel rentg da metal.

«Vez Vous via chegl!?!», dumonda ella e mossa segl simbol sfiguro.

«Ma cler! Quai hai jau fatg», rasponda igl omung.

«Ma pertge?»

«Jau hai gugent la cifra tschintg», manegia'l, scu schi fiss igl pi evident sen chest mond. Igl omung marscha cun la scatla vease vers l'antrada principala dalla tgesa communal.

La mattatscha igl suonda. «Tge faschez Vous cun tot chella roba?»

«Quai dovr jau per lavurar.»

«Pertge purtez ena cravatta?»

«Perquai che jau sun in um serius!»

Davant igl isch dalla tgesa communal igls benevainta la pedela.

«Signour Grimantsch?»

Igl omung dat digl tgea, posa la scatla giumez e la dat igl mang. «Geabain, f-fa plaschair, d-dunna Durisch.»

«Ia Az moss gugent igl Voss biro», dei donna Durisch e tigna avert igl isch.

Signour Grimantsch dolza puspe la scatla e suonda ballinond donna Durisch ainten tgesa. Els paran betg da far stem dalla mattatscha tg'igls dat siva sainza far lungas. Els von se da stgela ed aintran ainten ena stanza da biro veida. La gleisch dalla dumang lascha sbrinslar la polvrigna ainten l'aria. A cò sa cattan angal en pult ed ena soptga da biro. Igl signour metta la scatla segl pult.

«Quai è f-formidabel!», manegia'l. El peglia en faziè e siainta igl suaditsch digl front.

Donna Durisch igl tanscha dus clavs. «La clav melna è chella dall'antrada principala, la blava digl Voss biro.»

Igl omung peglia las clavs e las metta an gaglioffa. «Grazia f-fitg!»

«Igl pled-clav digl internet è nudo sen chel figl», dei donna Durisch mussond sen en cedel segl pult. «Duvrez schiglio anc ensatge?»

Igl signour ponderescha en amenet, alloura scassa'l la sia te- stunga. «Na, g-grazia.»

Donna Durisch agiunta: «Schiglio pudez gugent anc dar en telefon. Igl mies nomer vez gio.»

«E-Excellent!»

Sencheigl dei donna Durisch adia e sorta digl biro.

Tgapetel 2: Magliamostgas

Schi spert tgi la mattatscha ed igl omung èn sulets, siainta'l puspe la sia blotta.

«Niz Vous er a dar a balla?», dumonda la mattatscha cun ena fatscha tar-glischainta.

Igl signour teira or igl sies tschop ed igl metta anturn la soptga. «O, quai n'è betg ina bun'idea.»

«Pertge betg?»

«Per l'ina na poss jau betg suar en questa chamischa.»

La mattatscha dei rient: «Ma Vous ischas gio tot suanto!» Malcuntaint varda igl omung segls tatgs sot las foppas digl bratsch. El suspeira: «E per l'autra na tutg jau mai la balla.»

«Percheigl vessas Vous da trenar.»

«Oz en mintga cas betg. Jau hai dad endrizzar mes biro. Bain- baud avess dad arrivar il bus cun tut la rauba.»

«Vous vez anc daple roba?»

«Natiralmain. I ma spetga blera lavur.»

«E noua durmiz Vous?»

«Mia patruna ma metta a disposiziun in studio en la Veglia Via Gelgia.»

La mattatscha scassa la testa. «Nous schagn la «Viglia Veia Gelgia.»

«Di jau gea, la «veglia via.»

«Vous baitez curious.»

Igl omung suspeira cun en lev surreir. «Aaa, baitar ... Tge donn che mes char

Ferrer ha stritgà quel bel pled or da mes ADN ...»

«Tge è ADN?»

«Quai è l'acid desoxiribonucleid.»

«Tge?!» Igls igls dalla matta sa furman scu culas.

«L'acid des-oxi-ri-bo-nu-cle-id. Quel fa part da noss gens. Quel furma noss esser», daclera igl omung.

La mattatscha cloma cun en tung persvadia: «Ma chegl è la DNA!»

«Quai è be l'abbreviaziun tudestga. Correct è ADN.» La mattatscha tai en mument.

«Savez, scu tgi mies bab dei a chella gliout scu Vous?» Ella stompla igls sies igliers cugl det-mussader pi gliunsch anse.

Igl omung teira las spatlas.

«Magliamostgas.»

«Iii! Jau na mangel bain betg mustgas!» Scassond la testa sbarbgiotta'l tg'igl è strousch da santeir: «Era sche Qualidor avess plaschair ...»

«Ma glindesde niz a dar a balla?»

«Forsa ...», dei igl om en po malsieir.

«Juhu! Chegl vign per franc legher!», clom'la vurdond sen las tgommas lungas digl omung.

«Jau n'hai betg ditg gea.»

«Ma er betg na.»

Igl omung dat en schem e containpla la mattatscha. «Co has ti num?»

«Misurana. E Vous?»

«Fa plaschair, Misurana.» Igl om dat igl sies mang cun igls splenduronts. «Ti ma pos numnar Ruschun.»

Dumondas all'autoura Dominique Caglia

Scu è nascheida l'ideia tigl codesch Ruschun Grimantsch e Misurana?

L'ideia da persunifitgier igl rumantsch grischun vaia gio gia en taimp. El è sto punct da partenza per sviluppar l'istorgia. La gronda part digl text vaia scretg avant la stad 2020, damai avant las votaziuns tg'ins è turno tigl surmiran an scola. Siva vaia stuia midar en pèr detagls e catter ena fegn dall'istorgia.

Ruschun Grimantsch è en gi da plets e monta Rumantsch Grischun. Ainten l'istorgia è el ena persunga cuseida ansemen en po scu Frankenstein cun parts digl corp da tot igls tschintg idioms. Er Frankenstein ò tschartgea l'acceptanza digls carstgangs. È chella cumparegliaziun giavischeida?

Chegl è en'interpretaziun fitg interessanta tg'è sainz'oter pussebla da far.

La clav per darveir igls cors digls Rumantschs e dallas Rumantschas anvers igl Rumantsch Grischun è la fegn finala – igl ballape. «Jau na sun betg vegni creà per commentar gieus da ballape...», chegl dei Ruschun Grimantsch ainten l'istorgia. Fissigl chegl la soluziun per tg'igl RG niss accepto scu lungatg surregional – igl adiever digl RG an situaziuns fitg emozionalas?

Igl patratg davostiers è bagn chel tgi sch'igl rumantsch grischun vign surtot duvro ainten texts elevos e serious scu igls texts giuridics, administrativs e da novitads, ò la populaziun pi paca caschung d'emprender a canoscher igl lungatg da standard. El vign betg, tranter la gliout. Cun duvrar igl rumantsch grischun an contexts pi divertents pudess igl lungatg survagheir en po duple levezza.

L'istorgia da Ruschun Grimantsch e Misurana è en'istorgia humoristica cun en tema fitg serious. La posiziun digl Rumantsch Grischun aint igl intschess rumantsch. Mantga a nous Rumantschas e Rumantschs en tant igl humor an dumondas linguisticas?

Na, chegl na schessa betg. I dat situaziuns tg'ins ò da discutir dumondas linguisticas a moda seriousa. Da piglier tranteraint en po distanza e da vaseir tschertas dumondas ainten ena gleisch humoristica fò a me persunalmaintg pero er bagn.

Sainza leir tradeir schi dat alla fegn en happy end u pitost en drama per Ruschun Grimantsch e Misurana. Scu vei Dominique Caglia igl futur digl Rumantsch Grischun?

Igl lungatg da standard varo an diversas domenas scu per exaimpel las medias e la comunicaziun digl cantun e la Confederaziun venavant ena rolla impurtanta e serva scu lungatg da punt. E tgi so, forse tg'el catta en de puspe la veia ainten las scolas an ena furma u l'otra.

L'autoura

Dominique Caglia (n. Dosch) è carscheida se a Tinizong. Siva digl sies studi an psicologia, pedagogia e rumantsch a Friburg è ella collaboratoura scientifica alla Scuola ota da pedagogia digl Grischun. Gio da pitschna anse la fascinescha igl screiver. Ella screiva texts rumantschs an tot las furmas e colours, scu igl roman da fantascienza «Sindoria» (2013), la seria per unfants «Gôt Miraculous» per RTR (2019 – 2024), en ciclus da poesias «Rieischs an muvimaint» per cumposiziuns digl project «Rieischs» digl Chor Viril Surses (2023) u texts curts publitgias an «5 idioms 5 dunas» (2023). Sper igl screiver passainta ella gugent igl sies taimp cun cant, viandadas e passlung. Dominique Caglia veiva cun la sia famiglia a Casti. (Foto: Mayk Wendt)

Dominique Caglia

Ruschun Grimantsch e Misurana
In'istorgia per pitschen e grond

Illustrations da Sandra Palaia-Moor,
96 paginas, Coira,
Union Rumantsch Grischun, 2024

vendita: www.liarumantscha.ch/rm/butia

CRIEV ANVIERN

Beischa vilintada
scuva la cuntrada
porta freid e glatsch.

Tgaglias brintinadas
tschemas tschuncanadas
covran igl taratsch.

Sot navaglia grossa
dorm'igl senn an fossa
dorma sên profund.

Spetg'an tera neira
sen la premaveira
tgi radesd'igl mond.

Giatgen Uffer

NOVS CUDESCHS RUMANTSCHS PER PITSCHEN E GROND

CHASA EDITURA RUMANTSCHA

Flurina Badel

Tschiera

L'autura Flurina Badel raquinta en ses emprim roman dad Aita che venda la chasa paterna curt suenter la mort da sia mamma – questas duas perditas bittan cumplet-tamain sutsura la vita da la dunna giuvna. Entant ses anteriur conscolar, il butier Luis, emprova da persvader la populaziun locala da far frunt a la fiera d'immobiglias da luxus che diminuescha adina dapli il dumber d'abitaziuns pajablas – in cumbat solitari ch'al fa bunamain desperar.

In raquint raffinà – poetic, politic e commovent.

Chasa Editura Rumantscha
vallader, 216 p.
ISBN 978-3-03845-091-7
CHF 28.00

Gion tgavrer

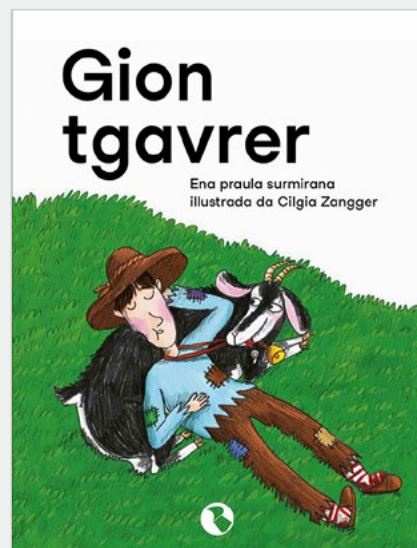
Praula tradiziunala rachintada da nov

Gion ò fatg carriera scu tambur ed ò perfign marido la feglia digl rètg dalla Frantscha. Ma chegl na crei sies bab betg ad el, cura tg'el turna a tgesa tot sdratschlia. Ed uscheia stò Gion eir a pertgiral las tgoras.

Ena praula surmirana rachintada da nov dad Ursina Guldemon-Netzer ed Annalisa Schaniel, cun illustraziuns da Cilgia Zangger.

Cun scritgira gronda, adatto per igl scalem bass/masang.

Chasa Editura Rumantscha
surmiran u rumantsch grischun, 56 p.
ISBN 978-3-03845-087-0 (surmiran)
ISBN 978-3-03845-088-7 (rg)
CHF 24.00

Verner Soler**Vrin****Home through an Emigrant's Lens – Flüchtige Heimat – Bandunar e mai schar dar**

Verner Soler, ch'è emigrà da la Svizra en l'America, preschenta maletgs fermes ed autentics da ses vitg nativ en las muntognas grischunas. Las impressiuns visualas, accompagnadas da legendas narrativas per englais, tudestg e sursilvan, dattan invista en las emoziuns d'in emigrant che ha (apparentamain) pers sia patria.

Las fotografias derasan in'atmosfera sincera e modesta ed il medem mument calma e confiart.

Chasa Editura Rumantscha
sursilvan, 336 p.
ISBN 978-3-03845-089-4
CHF 49.00

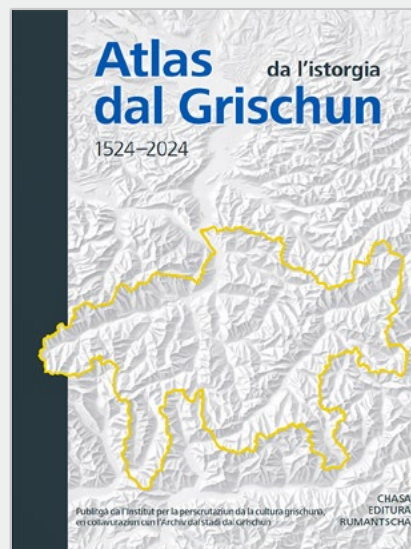
Atlas da l'istorgia dal Grischun 1524–2024

Publitgà da l'Institut per la perscrutaziun da la cultura grischuna en collavuraziun cun l'Archiv dal stadi dal Grischun

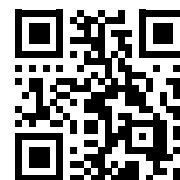
L'atlas, ch'è vegnì realisà per il giubileum da 500 onns Republica da las Trais Lias, preschenta ils fatgs istorics tenor il pli nov stadi da la perscrutaziun. L'ovra dat ina survista concisa da 50 temas cun agid da chartas, texts ed illustraziuns ed è concepida tant per in public vast sco era per las scolas e la perscrutaziun.

L'atlas cumpara en trais ediziuns equivalentas per rumantsch, tudestg e talian.

Chasa Editura Rumantscha
rumantsch grischun, 248 p.
ISBN 978-3-905956-24-5
CHF 49.00

CHASA EDITURA RUMANTSCHA

Via da la Plessur 47
CH-7001 Cuira
+41 (0)81 250 40 46
www.chasaeditura.ch

Viadi sur Set igl anviern 1422

Skizza cultur-istorica da F. C. Moser e transladata da Bonifazi Plaz

Tras neiv e beischa sur igl pass digl Set.

En strantg e criev anviern. Varsaquants peis ot schea la neiv segls tetgs, ena miracla tgi chels sfratgan betg aint digl pasant. E la groppa fessla schluppigna ainten la pigna dalla dumang anfignen la seira. Ins stò metter aint lenna totta de, sch'ins vot aveir en po tgod.

Ainten l'ustareia dalla sosta a Maiavilla (Maienfeld) sesan igls vitturigns ansemen, giuiond e svidond las madalenas vegn-cotschen. Igls daners scalignan ve per la meisa, scu schi chels por murdias vessan las gaglioffas plagnas, dantant tgi las sias dunnangs chigiu ainten la Val-Ragn e dasper igl Bodan sa mazzacran giu per gudagner igl pang da mintgade.

«Ustier», cloma Peder grond, «amplani chel!» ed igl patta ve en grev butgal da zegn, igl cal igl gross, ma tuttegna svelt ustier Bistiagn tgappa cun eleganza ed anschign.

Rivond anavos, dumonda el a Peder grond: «Dumang a messa, ha?» – «Tge eir an baselgia! Veadaint cunter Coira e siva a Clavenna», rasponda igl gigantic e ferm vitturign. «Tgi tgi è bung amei da Peder grond reiva tras igl antier mond, ma tgi tgi è inimei, a chel rompan bagnspert las costas. I deian digl Peder, el seia igl pi ferm om dasper igl Bodan gliunsch anturn.»

La dumengia dumang bod, cura tg'igls berniers eran para-geas ed igls tgavals malpaztgaints stagnevan la neiv, eran gio varsaquants omens da Maiavilla cò vurdond cun meraviglia. Ins vaseva chegl betg mintga de. Pudeva gio ainten en favorevel cass ena tgargia a drittura (spediziun expressa) cun-tigneir antierts satgs ôr. Forsa, sch'igl imperatour roman? Ma chel erigl sieir betg, chel veva darar blers daners, anzi taimps or nigns.

Dus colonnas da drittura cun sunem da targnols sa mettan sen veia cunter Coira. Cun gronda fadeia reivan els sur igl punt schalo dalla Landquart sen l'otra riva. En tgaval taman-to ò Peder grond gist anc pudia tigneir cun ferm mang ed impedeir en sagl giu ainten l'ava.

A Coira badaintigl ve varsaquants ouras. Chels da Coira eran chel mument betg gist dalla miglra luna, avend els noschas difficultads cun igl sies uestg. Ed igl legher Jörg Gian-nutt, ustier e tigna-tgavals, murmagneva betg mal durant igl de. Ma dus tgavals ad amprest veva el tuttegn. Da Coira davent ins preferiva d'anviern da cuntinuar igl viadi cargea a soma, schibagn tgi la veia da Set era carabla davent digl onn 1388. La stad bagn, ma d'anviern rumpevigli igls tgavals sulets pi tgunsch veia tras la navaglia.

Ègl chegl betg en legher viadi! Igl tgaval-manader curasche-vlamaintg davantor, sburflond e scadanond igls sies targnols ed igls set grevs tgavals da soma siva an lunga colonna. Cò dovrigl nign nosch pled, igls animals canoschan la veia ed en sulet schlop cun la glianga igls dava ple sveltezza. Tge pon chels bagn purtar? Bagns da Nürnberg, spadas e stilets ed igls grevs butschigns pulver per en duca taliang, tgi vot aveir ghera da mez anviern? Ma chaint arda adegna igl suglegl ed igl sanc è adegna tgod ed ainten las testas battigl adegna. Vign bagn ad esser uscheia. Gea, perfign igl duca da Milang? Ma igls tgavals interessa chegl pac ed igls vitturigns er betg bler. Igls tgavals zappignan la neiv, tgi tschivla ed igls famegls bevan mintgatant or dalla grossa butteglia da buttatsch. Peder grond pero fixescha pansarous igl tschiel meridiunal, schond: «Beischa da neiv e burasca?!»

Rivond finalmaintg a Stalla, la davosa staziun avant la culmi-naziun digl pass, era igl tschiel gio surtratg steiger e neir e las ampremas minas da neiv sgulavan gio anturn las tgesas.

Chels dalla rotta reivan gist anavos da Set. «Schleta veia, stet cò, avant tgi gez è la burasca cò!» «Na, nous stuagn ve, igl noss contract!» Ena stgeira decisiun schea ainten la tscheira da Peder grond.

Uscheia von els cunter la muntogna. La neiv croda veapi spessa e spessa ed ins vei strousch ple l'egn l'oter. E cun ferms bofs stompla la beischa. Hei! Scu tgi chegl tschivla e starsunga segl ot! Ed ossa dat ella cun vehemenza scu en animal rabgianto cunter omens e tgavals! Ssss – igl tschiel ò laschea liber las sias forzas, nigla veta ple ainten la membra e pass per pass sa mazzacrigl anavant scu cunter ena miraglia da sglatsch, ma angal percheigl tgi els ston. Dadei on igls vit-turigns amblido la butteglia scaldonta, cun fadeia sa sforzigi anavant tras la beischa malstamprada e sa tignan ferm ve dallas cuas digls tgavals.

Ma igls robusts tgavals, chels canoschan la veia. Pass per pass posan els igls fiers ainten la navada carschainta, stroclan igl brost cunter la pare da beischa e schurmegian cun igls sies corps bagn pavlos igls vitturigns davos els.

Ed els reivan tras.

Aint igl ospizi da s. Peder sen Set cattan els en excellent sot-tetg. Igls tgavals maglian pacific ed on tot, e chegl tgi è passo, è gio amblido. Ed igls vitturigns sesan ainten la steiva bassa, siaintan igls mantels e sa stroclan cunter la pegna, tgi schlup-pignà digl tgod. Cun fom dad urs stranglan els igl pang neir ed en toc caschiel, schi grond scu en pugn. Siva en mument reiva Peder grond cun en fimond vegn-buglia da Vuclegna. Hei, scu tgi chel scolda biglia e buttatsch, scu ena pegna.

Ed uscheia èn els ias sessour aval cun igls sies tgavals cunter Vicosoprano, noua tgi la guardia digl dazi igls porscha igl bavagnaint. Ma dall'otra vart digl dazi riiva igl tschiel blo dasdond dalunga tot las viglias regurdientschas: dallas belas neirignas taliangas cun lour igls ardaints, – da bung vegn, ma er da noschas curteladas. Ma digls cuntels eran els gio avertias, chels tamevan els betg. Peder grond scadagna riond la sia testa tschurriclada.

Gea, chel, chel matteva a post er chels.

Tenor F. C. Moser igl onn 1911, translato e modifitgia da Bonifazi Plaz.

Funtanga:

cumparia aint igl Sulom digl onn 1932 (p.74-76)

La sia ramour ans lascheva sa cattar da tgesa

Regurdientschas d'unfanza rimnadas a moda libra dad Eugenia Arbeiter – Cotti

La tor da Spliatsch sa stenda loscha sur la cuntrada.

Vurdond digls plangs sur Sour vers Furnatsch, para chel li ena foppa sumbrivanta, pac anvidonta d'avdar, pero cun blera istorgia. Per me tg'ia sung nascheida e va passanto la mia unfanza lò, sa preschainta chel anclar, circumdo da bels lareschs e pegns, cun vista vers la tor da Spliatsch, la pizza Largia, Sblous ed Arblatsch, scu en li da tgesa.

Tras Sour

Sensom Furnatsch sa catta la tgaplotta da Son Roc, patrung dalla pesta, erigeida igl onn 1686, en li impurtant. Igl onn 1929 vegia Son Roc schurmagea la biestga dalla malateia d'en pour da Furnatsch tgi veva urbia Son Roc digl schurmager ed alloura sa retratg sen l'acla da Plang grond.

La punt da Furnatsch tgi colliescha la vischnanca da Sour cugls Mulegns, la veia digl Gelgia magna sa strubond tras la

tgavorgia da Malpass cun giu aint profund igl Boltg grond, noua tg'igls perdavants gevan a pastger. Chel li è fitg teiss e dètg privlous, oz ègl strousch ple pussebel da rivar lò da surangiu. Contanschond igls pros digl Plang ins vei anc oz a dretg, dasper la veia, la muschna crappa e tgagliom, la dimorra dalla donna «Anna Schnuzra», vaschigna da Murmarera cun nom Anna Item. Tgi ò vivia lò anfignen bung l'antschatta digl onn 1900.

Er la voba da Sour cun la tor da Spliatsch e las ondas dalla Gelgia, è en bel mussamaint. Igl onn 1938 paradava a Furnatsch anc la punt da lenn, construeida igl onn 1837 digl inschignier cantunal Richard La Nicca. Pac avant chella s'uneschan igl ragn da Son Roc (da Flex) cun la Gelgia.

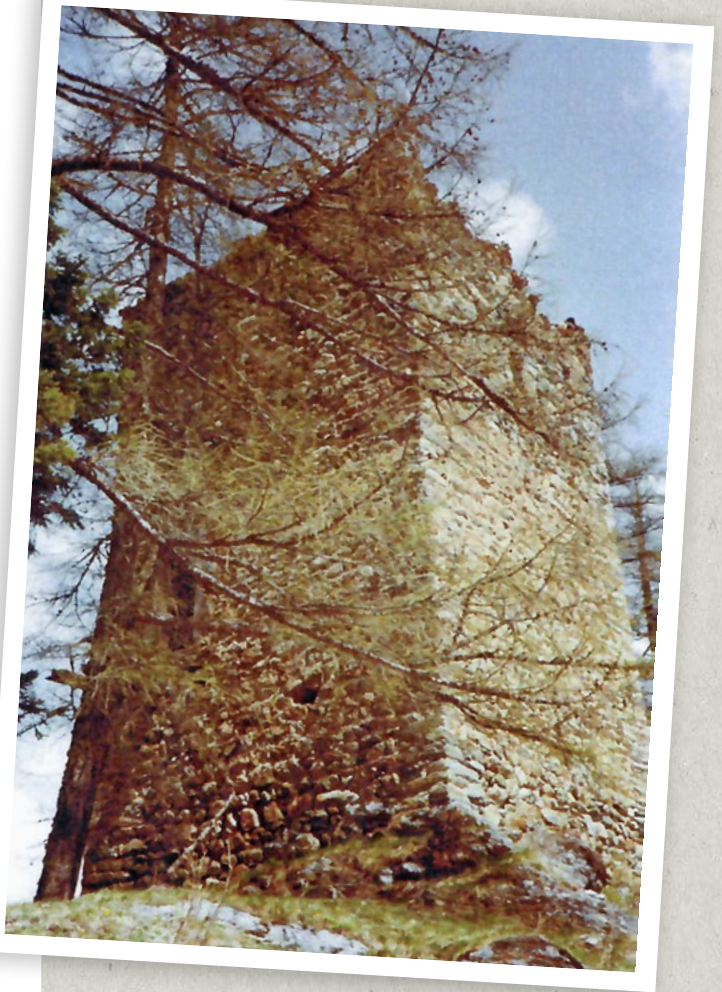
Durant la ghera

Avant la Sagonda Ghera mundiala (1935-1945) è la punt da lenn neida ramplazzada d'ena punt da crap cun artg e la veia da Gelgia è neida catramada. La punt nova veva aint igl sies intern cavernas amplaneidas cun dinamit, contanschiblas da surangiu sen stgellas e cun isch da fier. An cass da basigns fiss la punt neida sagliantada an en batterdigl. Per retigneir inimeis fiss igl passadi sto interrot. La Sagonda Ghera mundiala rigiva cun vehemenza an tot Europa. Tot igls cunfegns svizzers eran saros e survigilos dall'armada. Anturn igl onn 1997 è nia construia ena punt er da crap identica all'esistenza, sainza cavernas. La veia è neida schlargeda ed en pasape integro.

Sot igls Mulegns eran erigeidas dretg e sanester dalla veia cantunala fortezzas ainten la crepla. La veia sot, tranter chellas era construeida cun pitgas da fier, sfunsadas aint igl intern, tgi an cass d'invasiuns, dulzadas vessan farmo se per en mument tancs militars ed inimeis. Er lò scu tar la punt a Furnatsch eran staziunos sultos. A Furnatsch faschevan els guardia e patrugliavan cun schluppet cargea de e notg. Els vevan ena pitschna hetta per schurmetg. Sur la veia sanester dalla Gelgia a Malpass, zuppanto davos en grond crap vevan els la cuschigna e li da dimora. Er mies tat ò gia da surlascher salvs veids per star sur notg agls sultos. Cun essas vevan els construia tronas amplaneidas cun strom e sur carungas per puser la roba ed igls turnisters.

Vers Spliatsch

Passond da Malpass aint vers Furnatsch, sa mossa tranter aton e premaveira la misteriosa tor da Spliatsch, cura tg'igls lareschs on scasso igl sies bel e fegn vistgia andoro. Ella seia construeida* all'antschatta digl 12avel tschentaner. A blers autists an gronda furia e prescha per contanscher novas meiras, ella saro strousch visibla. Pac vign relato sur dalla sia istorgia. Quantas generaziuns at varon contempro ed admiro? Tgi varo caso lò? Igl ties tetg e las dulzadas – èn ellas scrudadas u forse devastadas? La Gelgia cun la sia furia, forza e rumplanem an tschentanners, ò smaglea or en letg profund, la tgavorgia da Malpass – avant tgi igl lai da Murmarera era construia. Ella ans savess franc rachintar bleras episodas e misteris per nous zuppos per adegna. La sia melodia varionta ans ninava an vast semis. Magari turnond digl ester ella ans fascheva er enqual difficultad per ans durmantar. La sia forza e ramour n'era betg da sursanteir ed ans lascheva sa cattar da tgesa.

La veia viglia passava dalla punt anavànt sanester dalla Gelgia vers Spliatsch, numno (aint dallas Bouas). Avant tgi rivar aint igls pros da Spliatsch e chel grond crap, vurdond an direcziun digls pros ve sot la tor da Spliatsch, giu cunter igl ragn ins vei anc oz, noua tgi la veia viglia cuntinuava. En meir da crap per stabilitad è lò visibel.

La tor da Spliatsch

Cuntuond a dretg sur igls pros e siva ainten la tgavorgia carscheida aint da tgagliom, sa storscha la senda se vers la veia cantunala e Scalottas. Cò sa preschainta la tor blier pi curtaschevla. Ella è sen ena collina, contanschibla an pacs pass, tras bels pros dalla veia cantunala. Las sias miraglias an calour bregn-verd èn circumdadas da bels lareschs e cun la culissa digl piz Arblatsch, strousch da survaseir. Igl è en bellezza maletg cun sentimaints ampernevels. Per unfants e blers carschias ò la tor en'atgna calameta. Giu bass a sanester è nia sfratgea or dalla sia miraglia ena rosna, noua tg'ins pò sa ruschnar aint igl sies intern. La miraglia ò lò ena larghezza da bung 1,5 meters.

A sies taimp vevans sa fatg sen veia treis battafis da 8-10 onns, inspiros da detgas davart scazis tgiros d'en buc, anc betg scuverts, per tgavar se els. Purtond zappas muccas ed en

lascher tgi tanscheva bunamaintg anfignen tigls caltgogns, per purtar a tgesa igls maranghigns catots. Ma la desillusìun è stada cò spertamaintg. La tera ainten la tor era deira e crappousa. Oter tgi en qual òss demolia (forse anc da cannibals?) erigl da cattar navot. La nosa expediziun-archeologica, bagn organisada è eida a fegn spertamaintg. Blers onns pi tard ò igl mies fegl betg laschea loc, ia va gia da ma ruschnar, scu ena palousa ainten la tor. Enqual crap muanto tras bletsch e glatsch era crudo liaint. En pignoulign maier ampruava da survive sen la culmogna digl meir e da catscher rieischs. Igl tetg era scrudo gio dad onns. Planget, planget era er chella miraglia an muschna. Igls pitschens fanestrigls an lunga sfessa, visiblas da dafora, sa dervan davains cun igl meir gross an grondas antgerna. Sensom an mez igl meir cunter Scalotta, ins vei en banc dretg e sanester dalla finestra pi gronda. Lò spiunavan bagn las guardias sur igl passadi, dond segns agl casti da Murmarera, d'esser prunts per controllas u anguladitschs, scu tgi niva rachinto. Ot sur la rosna sfratgeda or, era igl isch d'antrada. Igls dus parpangs per en podest avant l'antrada eran anc bagn visibels igl onn 1980. La tor veva treis dulzadas. Igls parpangs fitg gross digl amprem plang, èn per part anc ainten la miraglia e ston esser stos razgeas giu, scu tg'ins pò veir, ve digl tagl exact, manevel digl meir. Noua saron els, intschendros? Tge donn!

Cuntuond la senda sanester dalla Gelgia ins contanscha bels pros, en anclar cun a dretg, miraglias scrudadas, lò abitava ena famiglia Lozza. La davosa donna tg'ia va anc cunaschia varo banduno chel li anturn igl onn 1900. Giond anavant vers igl rampar digl lai da Murmarera sa cattava sanester sur chel a Castigl, la dimora dalla renumada famiglia Lozza. Pader Alexander Lozza, scu er Flurin Clement, igl bab da ser Duri Lozza ed igl «retg digl piz Platta igl catscheder Nicla». Chella dimora era situada gist sot la pare cun igl misterious casti da Murmarera.

Las mias regurdientschas, rachints e perdetgas lessa dar anavant cun grond plascheir a tottas interessadas e tots interessos.

Funtanga:

*tenor rachints aint igl Sulom Grischun Central digl onn 2008

Fotografias or digl album da famiglia d'Eugenia Arbeiter-Cotti.

«LA MATTATSCHETTA CUGLS ZURPLEGNS»

Versiun libra da Linard Candreia, tenor l'ancunaschainta istorgia da Hans Christian Andersen (1845)

La seira da Son Silvester. I naveva ed i fascheva gio stgeir. La mattatschetta tgi tgamina-va per las veias e streghias pitiva dalla fardaglia tremenda. Cun traversar ena veia alla sperta per betg neir sot en auto vev'la anc pers las pantoflas. Egna era betg ple da catter, l'otra immediat neida angulada d'en mattatsch tgi veva sa fatg or digl pulver. Chella pantofla, veva panso igl lader, fiss pi tard gist bunga per la tigna digls mies unfantigns.

Ed uscheia tgamina la mattatschetta ossa a pe blot. Igls peis èn cugl taimp davantos cotschens e blos digl freid. Ella veva vandia betg en sulet zurplegn, durant igl antier de. Nign vess do en'almosna alla poretta. Ed ossa vev'la anc igl magung tgi fascheva sa fascheva santeir. Dallas fanestras sortivan gleischs targlichaintas e l'odour digl barso d'oca. Cler, igls patratgs dalla mattatschetta giravan er anturn la notg festiva – Son Silvester.

Ainten en cantung tranter dus tgesas, en po protegeida, saseva la mattatschetta. Pero pitiva ella anc pi fitg digl freid tgi avant. Ed a tgesa leva ella betg sa render, percheigl tg'ella veva vandia betg ena scatla da zurplegns. Bab vess prubabel do freidas. A tgesa erigl er freid. Fessas ve dallas fatschedas, stuppadas provisoricamaintg cun strom e lompas, laschevan tras minga vent. Quant bagn faschess ossa en zurplegn anvido. Chel dess per en mumentign igl duevel tgod ed er anc gleisch. La mattatschetta ò piglia curasch e fatg l'amprova.

Ella ò anvido en sagond zurplegn e tge ò ella via tottanegna? Igl intern d'ena steiva. Lò era la meisa gio pronta, cun

la tuaglia alva e sen chella vaschela da porcellana zont fegna, custevla. Ella veva er observo vapour: l'oca barsada, amplaneida cun palioias e meila, veva antschet a sa muantar cun furtgetta e cuntel an direziun dalla mattatschetta! An en hui era igl zurplegn stido.

Ella ò anvido en nov e sa cattava sot en pignoul propi genial. Chel era anc pi bel e pi grond tgi chel digl pi retg an vischnanca. Mellas gleischs ardevan sen las frastgas verdas. Figuras giaglias, sumigliaintas a chellas exponeidas ainten las vitrinass dallas buteias vurdavan giu sen la mattatschetta. Ensatge schi bi! Da mai ple amblidar! Cun tots dus mangs leva ella palpar, ma adumbatten: igl zurplegn era sa stido subit. Las gleischs da Nadal gevan adegna pi ad ot ed ella ò via pir ossa tgi ellas eran steilas. Egna da chellas era crudada ed igl tschiel targlichiva scu ena sdrema da fi.

«Ossa mora ensatgi!», ò la mattatschetta detg per sasez. La tatta, morta gio d'en taimp e tgi ella amava fitg, veva gio detg: «Schi ena steila croda, vo en'orma tar Dia!»

La mattatschetta ò anvido en oter zurplegn. E tottanegna è cumpareida la tatta, tot illuminada, cun la fatscha zont gentila.

«Tatta!», ò la mattatschetta clamo. «Oh, peglia me cun tè! Ia sa, schi spert tg'igl zurplegn è ars, scumparas.» Dalunga ò ella anvido igl rest digls zurplegns tgi eran anc ainten la scatla. Ella leva sa tigneir ve dalla tatta. Igls zurplegns derasavan ena glischour schi clera, scu schi fiss de. Uscheia bela e gronda era la tatta anc mai stada; ed ella ò ossa purto la mattatschetta seador, lò noua tgi rigeva igl plascheir; svaneidas eran la fardaglia, la fom e la tema – ella era ossa tar Dia.

Ma ainten en cantung saseva la dumang la mattatschetta cun las vestas cotschneidas, cun en surreir anturn bucca – morta digl freid igl davos de digl onn. L'amprema dumang digl onn nov era nascheida anzugliond la mattatschetta cugls zurplegns ars giu. Ins scheva: «Ella leva sa scaldar.» Nign saveva quant digl bel tg'ella veva via, cun tge targlichour tg'ella era suandada la tatta.

Autour

Hans Christian Andersen, naschia ad Odensee igls 2-4-1805, mort a Copenhagen igls 4-8-1875. El era en poet e scribent renumo ed ò scretg anturn 170 praulas. Igls frars Grimm e Heinrich Heine èn stoss tranter oter igls sies exaimpels. «La mattatschetta cugls zurplegns» (Das kleine Mädchen mit den Schwefelhölzern) ò el scretg igl onn 1845. Igl sies relasch litterar cumpeggia anturn 50 toms.

CURA TGI VIGN FREID – IGLS ANIMALS E LOUR TACTICAS

da Cornelia Candreia

D'anviern faschagn nous carstgangs omens da neiv e galdign las belas pistas da skis. Ma tge fon igls utschels ed igls stgirats, cura tgi vign freid? Noua ènigl las pulas e las furmeilas? E scu surveivan la misteila ed igl luschard igl anviern freid sainza pegna tgoda?

Rimnar per igl anviern

D'aton zoppa igl **stgirat** las sias nouschs ainten la tera. Schi vign freid stò el angal ple neir or digl sies nia ed ò gio ensatge damagler. El tigna bagn andamaint igls lis da zop e catta las nouschs sainza carta e GPS.

Er la **sgrigia** zoppa d'aton las nouschs – las glondas. Anfignen seis glondas so ella stranglar. Schi ella ò catto en li adatto per las zuppar, speida ella puspe anor las glondas e las zoppa ainten tera u an fessas dalla scorsa.

Igls utschels migronts partan d'aton

Las **ronslas** sgolan e planegian tras l'aria per tschiffer e piclar mostgas e mustgigns. Ma chels dattigl tar nous angal da stad, ed uscheia sa rimnan ellas igl otgover an ena gronda rotscha e sa mettan sen veia vers l'Africa. Bleras emdas sgolan ellas sur tera e mar, anfignen tgi ellas arreivan an l'Africa digl Sid. Chegl è en viadi fitg strantg ed er privlous per ellas.

Er la **cicogna** è en utschel migront e fò las sias vacanzas d'anviern an l'Africa digl Sid.

En peil tgod

Igls animals tgi stattan d'anviern tar nous on da sa trer aint bagn. Els on nignas giaccas, mabagn survignan en peil tgod. Igl peil digl **caprioul** ò da stad anc en bel tung cotschen. D'anviern crescha ad el en peil gross e pitost bregn-greisch. Suraint èn igls tgavels da seidla tgi laschan betg tras igl bletsch e freid dalla neiv, e sotaint ò el en peil fegnign tg'igl tigna bel tgod.

Er la **misteila** meida peil. Chel vign d'anviern tot alv, ed uscheia ins la vei prest betg ple ainten la neiv.

Igls utschels on nignas plemas spezialas d'anviern. Schi igl **poppen cotschen** ò freid, drezza el se las sias plemas e vei or scu ena ballaplemas. Uscheia ò el bel tgod scu an ena giacca grossa.

Sien d'anviern

Las **muntanelas** veivan ainten tangas cun tunnels e tgombras. Ainten chellas tangas portan ellas fagn per far en nia tgodign. Durant la stad ed igl aton on ellas maglea bler ed èn davantadas fitg grassas. Chel grass dovran ellas per la lunga sien d'anviern. Avant tgi l'amprema neiv cuata la tera, seran ellas tot las antradas dalla tanga e sa mettan a pöss. Ellas dorman tschintg meis, anfignen tgi sa desdan puspe da premaveira. Igl cor batta angal ple dus u treis gedas la minuta ed ellas respeiran er angal ple quatter gedas la minuta.

Ena sien d'anviern fò er igl **erizung** e sa desda pir puspe, cura tg'igls radis digl sugleagl scoldan igl taragn. Anfignen alloura dorma el anrudlo an en nia da figlias.

Igl **urs** maglia bler d'aton per tg'el vigna grass, e cura tgi vign anviern, tschertga el ena tanga adattada per far la sien d'anviern. El dorma betg uscheia stagn

scu las muntanelas e sa desda, schi el vign disturbo.

per passantar igl anviern. Er ellas dorman d'anviern.

Eiradad da fardaglia d'anviern

Igl corp digls urs, stgirats, utschels, giats u tgangs èn adegna tgods. Chels on peil u plemas tg'igls tignan tgods. Oter è chegl tigls **luschards**, las gli-maias u las ranglas. Els èn animals da sang freid e schi vign freid oravant, sonigl betg ple sa muantar – els èn tot eiras digl freid. Percheigl tschertgan els ordavant en zop per igl anviern e spetgan la premaveira. La **glimaia** sera la sia rosna cun en viertgel da caltschigna e la **rangla** vo ainten la polta digl lai e respeira angal ple cun la sia pel.

Insects d'anviern

Da stad èn igls **aviouls** stos fitg fleissas e las patgnas èn plagn mel. Cura tgi vign freid, sa rimnigl ainten la masagna e stattan fitg da strètg. Magari beisan els cun lour alignas per dar tgod agl schom.

La **citronella** pero ò gio faldo las sias alas avant igl anviern. Ossa vei ella or scu ena figlia d'aton e spetga igl antier anviern sen la premaveira, sainza sa muantar.

Ainten igl furmiler tschertgan las **furmeilas** igl li igl pi fons e sa rimnan lò

Tschertger damagler

Sen la tschertga da damagler, stò igl **tscherv** eir tras la neiv ota e catta magari angal anc en po scorsa d'ena planta. Cò ò la **golph** pi simpel. Ella savoir e sainta la sia preda tras la neiv e so tschiffer las meirs, cura tgi corran tras lour tunnels da neiv. Las meirs von numnadamaintg a tschartger lour damagler e roian sems, garnitschs e scorsa da pegns per surveiver igl taimp freid.

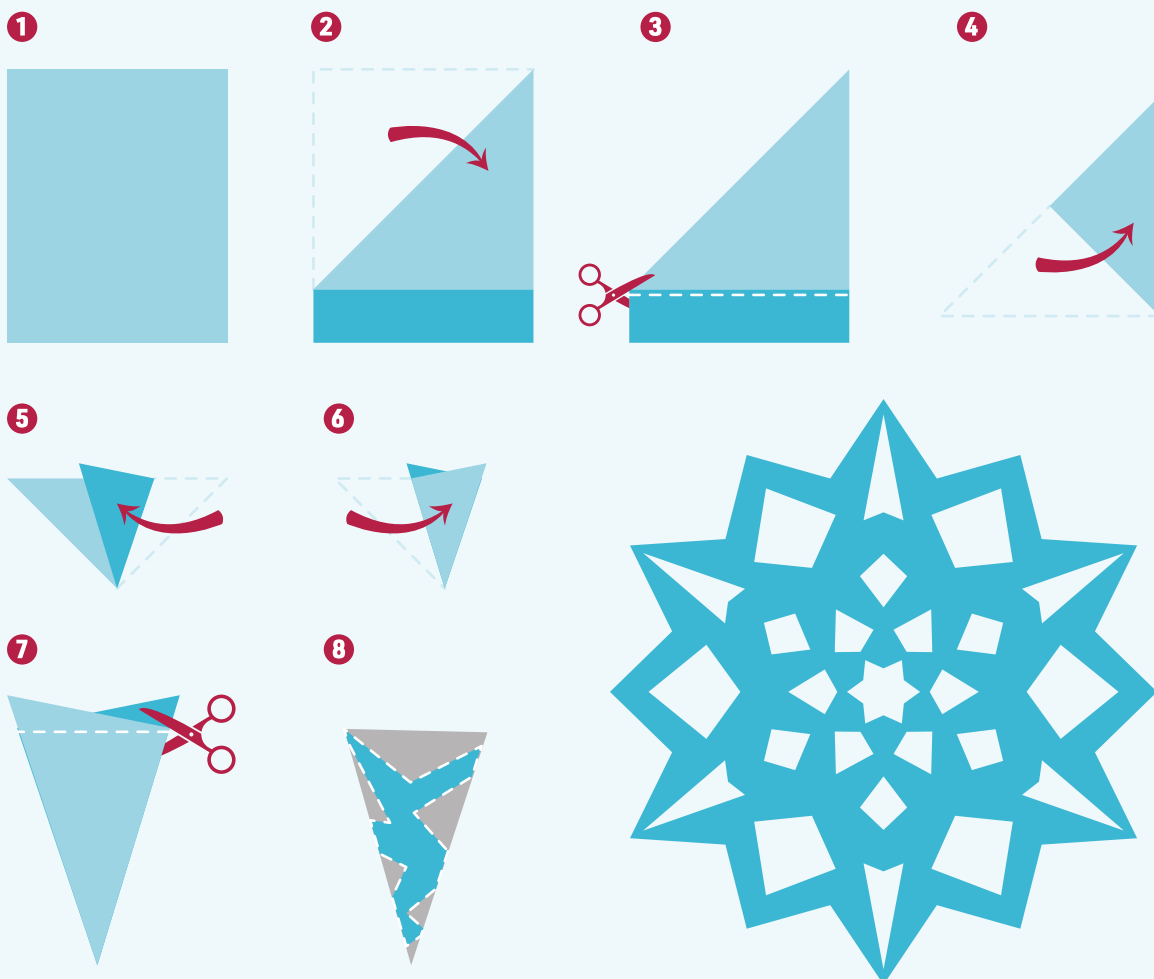

Autoura

Cornelia Candreia è carscheida se a Stierva ed abitescha ossa cun la sia famiglia a Savognin.

MINAS DA NEIV DA PALPIERI

Suonda igl tagl da siluettas e creescha las tias atgnas minas da neiv.

SONDER SA
TECNICA | METAL

Maschinas agricolas e tecnica agrara
Construcziuns e lavours da metal

SONDER SA

Plaz 1
CH-7458 Mon
Tel.: +41 81 681 17 55
info@sonder-sa.ch

Albulastrasse 144
CH-7473 Alvaneu-Bad
Tel.: +41 81 404 14 14
alvaneu@sonder-sa.ch

WWW.SONDER-SA.CH

Legra schlittada

1. Vard' or scu tgi nei - va e nei - va, las mi - nas at
 2. Vard' or scu tgi bof - fa e bei - scha, 'la bof - fa e
 3. Vard' or scu tgi sche - la e sche - la, fa - ne - stras flu -

sol - tan an - turn. Stò se e ban - du - nga la
 scou' igl tar - ratsch. Sta - schung cun la bar - ba tot
 re - schan schi bagn. Le - vign cro - da fe - gna gar -

stei - va e sol - ta er te pigl con - turn. A Sca -
 mei - scha star - main - tas te fors' igl mat - tatsch? Na -
 ne - la, igl freid fò la punt sur igl ragn.

spes - sa ed o - ta na - va - da su - on - da la
 da - gna pir, bei - scha vi - la - da, betg fer - mas te
 va - glia e beisch' e scha - la - da, e vi - va la

le - gra schlit - ta - da, a spes - sa ed o - ta na -
 le - gra schlit - ta - da, sca - da - gna pir bei - scha vi -
 le - gra schlit - ta - da, na - va - glia e beisch' e scha -

va - da su - on - da la le - gra schlit - ta da.
 la - da, betg fer - mas te le - gra schlit - ta da.
 la - da, e vi - va la le - gra schlit - ta da.

Text da Giatgen Uffer. Musica da Ernst Broechin (F 2).

ENA CRUSCHERA PER LA CURTURELA

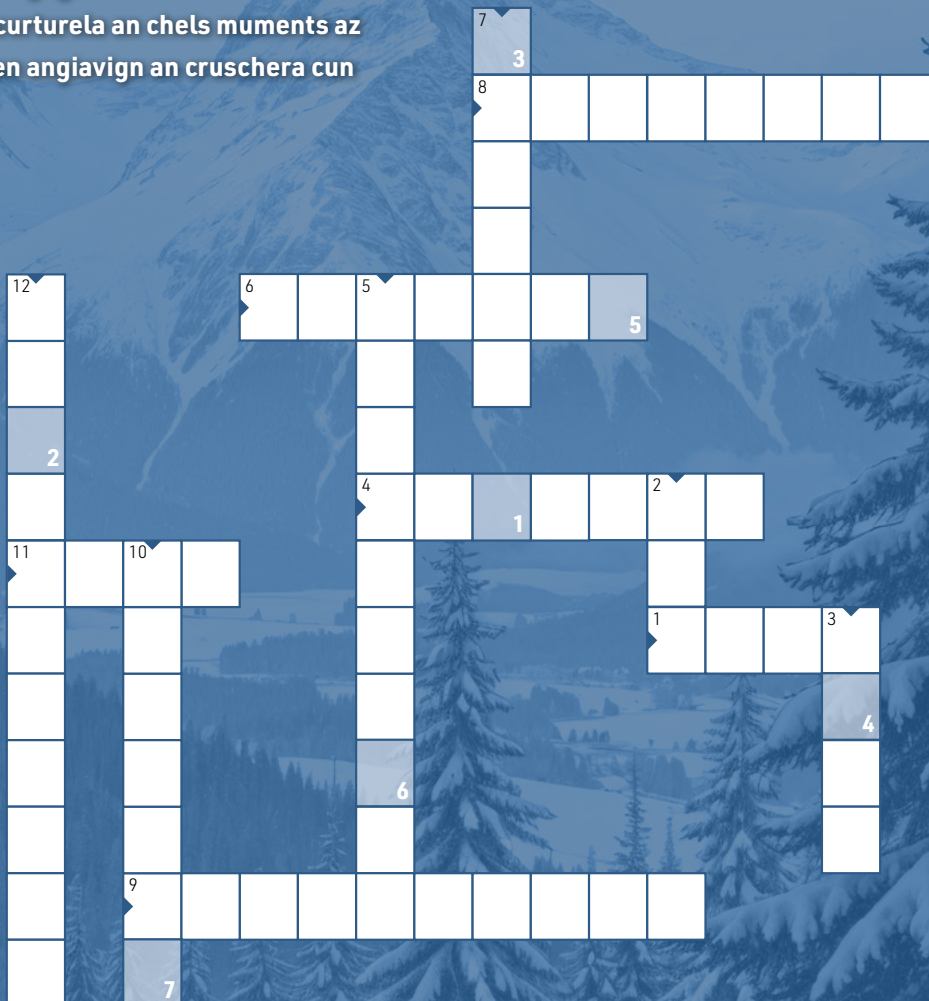
Cura tgi vign freid ins stat magari gugent eneda ainten steiva tгода e beva en bung té. Per la curtirela an chels muments az vainsa mess an chesta ediziun en angia vign an cruschera cun spir dumondas digl anviern.

horizontal

1. Quants cantungs ò ena mina?
4. Tge ins decorescha da Nadal?
6. Calzers per eir sen igl glatsch
8. An tge meis antscheva igl anviern?
9. Ena disciplina da sport d'anviern
11. Ena tgesa da neiv

vertical

2. Tge animal grond dorma d'anviern?
3. Schi è tar nous anviern ègl an Australia ...
5. Tigna tgod la testa
7. Igl taimp avant Nadal
10. Planta tgi perda las guglias
12. Noua veiva igl urs alv?

Pled da soluziun

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

Tarmatte igl pled da soluziun anfignen igls 30 d'avregl 2025 a **concorrenza@sulom.ch**. Da gudagner dattigl chest'eda en exemplar digl nov codesch da Dominique Caglia «Ruschun Grimantsch e Misurana». I vign tratg la sort.

Soluziun angia vign 2/2024

La soluziun digl angia vign ainten la davos Revista digl noss Sulom (2/2024) fiss stada: VIGLIA SCU LA CRAPPA- LA REVISTA DIGL NOSS SULOM DATTIGL GIO PASSA TSCHENT ONNS

Victoura dalla concorrenza è:
Josefina Menghini-Mark

Cordiala gratulaziun! Josefina gudogna en cristal da Sur Carungas.

IGL ALCHEMIST DA MASAGN

da Pia Plaz

Marina e Karli Zwick

Ielis, ischias, itgs, liquors, boglias – i dat strousch ensatge tgi Karli Zwick ò betg ampruo aint igl sies laboratori a Masagn. En veir alchemist cun corp ed olma. La marvegla da produtgier ensatge or da chegl tgi la nateira offerescha, ò mano Karli Zwick avant bung 15 onns alla sia passiun. Ansemen cun la sia donna Marina e sies frar pi gioven Alfi, èn els igl team davos l'interpresa da famiglia Zwick-Mühle.

Ia va scuntro Karli ed Alfi Zwick per l'amprema geda alla fiera da Nadal medievals a Stein am Rhein, igl december 2022. Ainten la curt dalla clostra benedictina vevan els, sper blers oters vendaders, mess se lour tenda medievals per exponer lour liquors. E scu tg'è tradiziun a talas fieras medievals, eran er els costumes an vistgias da ponn, glign e pels cunter igl freid.

Sper igls omens vistgias cun pels èn dadas spertamaintg an igl las butteglias da teracotga fitg spezialas. Scu suldos stavan ellas an rotscha, l'egna sper l'otra. Mintgigna cuntigniva en oter liquor.

Druidenzauber, Tschurlo, Bärenfänger u Glatsch da Grischnen èn angal ena pitschna selecziun digls radond 22

differentes liquors produtgias dalla famiglia Zwick a Masagn, sen la muntogna sur Tusang.

En accident meida tot

Karli Zwick ò betg fatg adegna liquors, ielis ed itgs. Chella passiun ò el antschet a suandar pir siva d'en colp digl destign. Igl 2012 ègl nia tar en accident d'auto tgi ò lascha anavos Karli scu impedia. El ò fadeia dad eir a pe ed er la memorgia igl lascha mintgant aint igl stetg, scu tg'el rachinta ve dalla gronda meisa an tgadafi. El, en om da statura gronda e ferma, è d'en mument a l'oter sainza lavour. Igl mastier da cumiss diplomo so el betg praticgier ple. Uscheia tschertga el novas

6 dallas 22 schorts da liquor produtgias a Masagn.

sfeidas ed antscheva ad experimentar cun da tottas ingredienzas per produtgier liquors. En tant experientscha cun ingredienzas ò el gio antras la produczion dad ielis, igl amprem pigl adiever privat e pi tard er per vender surtot ainten las buteias alternativas-ecologicas sainza material da pachetadi.

Durant tgi la donna Marina lavoura tar egn digls pi gronds detaglists dalla Svizra a Coira, experimentescha Karli ainten tgadafi ed ainten la stalla, noua tg'el ò installo ena sort laboratori.

La fiera ad Appenzell

Ena sagonda gEDA magna igl destign Karli e Marina Zwick sen novas sendas. Igl 2018 levan els gugent vender lour products sen ena fiera d'Appenzell. Tenor igls organisatours eran els bagnnias schi eran bungs da preschentar lour products an vistgia medieval. Chegl vot deir, nignas butteglias da vèder, mabagn da teracotga e sa vistgeir da taimp medieval. Karli, en om cun blers contacts anc digls sies onns scu cumiss, catta en furnier tg'igl ò savia produtgier las butteglias giavischeidas.

Anfignen cò eran igls Zwicks stos surtot a fieras localas, ma anc mai ad ena fiera medievala. Cun igl amprem de da fiera, onigl gio antschet las surprises. Da mezde eran las butteglias liquor gio vandeidas e la donna Marina

ò stua ambuttiglier a Masagn novas butteglias. Ma er igl proxim de èn igls liquors stos vandias bagnspert.

Medieval

Karli Zwick cun egna dallas sias feglias ad ena fiera medievala.

Marina, Karli e sies frar Alfi èn gugent tranter la gliout e tracattond per la Svizra tudestga anturn. Siva digl grond success ad Appenzell èn els ias alla tschertga d'ulteriouras fieras medievals. Da chellas dattigl adegna dapple. Scu vendaders da liquor occupeschan els ena nischa sper igls vendaders da products scu tastgas da tgirom, bischutareia da fier, argent u ôr, vistgadeira a moda medievala u er pels. Ena fiera ò mano alloura alla proxima uscheia tgi la famiglia Zwick è oz ancunaschainta tigls organisatours da fieras e spitachels medievals.

Radond 20 fieras on els visito chest onn. La davosa saro digls 13 anfignen igls 15 da december a Stein am Rhein. E siva èn els leds da far ena pôssa pi lunga, rachinta Marina. Ella ò numnadamaintg la lavour greva. Cunchegl tg'igl sies om Karli è impedia da tgaminar, ò ella da carger e scarger las butteglias ainten lour auto da furniziun. Vetièrs vign er anc la tenda, soptgas, tot la sort utensils ed ena gronda meisa per la preschentaziun da lour liquors. Oz è er ella pensiunada ed ò tras chegl en po dapple taimp per tot las lavours. En tant sustign survignan Marina e Karli er da lour quatter unfants tg'igls accompognan magari allas fieras u tgi von surtot er allas fieras localas, per exaimpel ad Andeer.

Da l'ideia agl liquor

Las ulteriouras lavours, scu igl experimentar, tagler, masdar, macerar* e percolar** pò Karli far bagn da tgesa anor. All'antschatta dalla sia passiu per ielis e liquors vegia el experimento deis alla lunga anfignen tg'el vegia catto igl gost desidero. Oz geia chegl pi spert. El vegia chegl aint igl sentiment, manegia Karli sen la dumonda quant dei tg'el dovra per cattar la dretga proporziun dallas ingredienzas. Chegl daclera er la gronda selecziun da liquors cun ingredienzas scu menta da muntogna, prems, fraias ma er meil granat cun chili u café, nouschs,

e schentsch. Las ingredienzas tgi la famiglia Zwick na catta betg aint igl agen iert u agl conturn da Masagn, culeian els u digls agens aschers an Canada tar cumarats u igls laschan impurtar da terras, noua tgi canoschan igls furnitours persunalmaintg. Per la famiglia Zwick ègl impurtant da luvrar cun products ecologics, schi pussebel locals.

Passataimp

La vendita allas fieras medievals marscha an mintga cass bagn. Veiver dalla vendita na saptgan els dantant betg, accentueschan Marina e Karli. I seia en passataimp tgi fetscha plascheir, ma tgi seia er fitg intensiv. Igl onn proxim vignan els franc betg a visitar schi bleras fieras scu chest onn, manegian els, ma sch'ins sainta a discorrer Marina e Karli Zwick davos meisa, ègl da sminar tgi els vegian anc ena massa ideias per novs liquors. Er schi el sez, Karli, na beva nign alcohol, e chegl siva dalla sia giuventetna.

* macerar ...

... è igl process fisical. Durant chel vignan las ingredienzas scu per exaimpels nouschs caramelizadas u ervas pisadas u er fretga nizzada messas aint igl alcohol (80%) sur emdas u meis. Durant chel taimp vign la savour u er pitschens segments dallas ingredienzas buados e von ve aint igl alcohol. Cun rarifitgier siva igl alcohol giu sen 22% ins retscheva igl liquor final. Durant igl macerar surpeglia igl alcohol per part er la calour dallas ingredienzas, uscheia tgi mintga liquor gosta betg angal oter, ma ò er en'atgna calour.

** percolar ...

... funcziunescha sumigliaint agl macerar, dantant vignan las ingredienzas betg bugneidas direct aint igl alcohol. Ena schort dartgoir vign amplania cun igl alcohol dantant tgi las ingredienzas vignan messas aint igl indrez sot. Durant ouras e deis croda igl alcohol got a got tras igl percolatur.

Marina Zwick aint igl laboratori improvoso.

Karli Zwick cun egna dallas cuppas per la maceraziun (exaimpel cun nitscholas).

EN RUNAL DA SKIS PER LA MUNTOGNA DA SCHONS

retschartgea da Pia Plaz

Na chegl è nigna novitad actuala, mabagn en project digl qual chels dalla Muntogna da Schons on stuaia discutar igls onns 90. Avant bung trenta onns, igls 15 da schaner 1996 ò «Schweiz aktuell» emess ena contribu-ziun davart igl project per en runal sen la Muntogna da Schons. L'antiera Svizra rumantsch-tudestga è neida infurmada davart igl project, las investiziuns, ma er la sceptica tgi vo mang an mang cun igl runal planiso.

Lavour e gudogn

Igl anteriour mastral da Maton, Roland Sutter daclera agl schurnalist, davart las fadeias digls pours dalla Muntogna da Schons da cattar lavour durant igls meis pi freids. Ed el, Sutter, vasess en runal e tot chegl tgi dovra vetiers per eir cun skis scu ena gronda schanza da generar lavour per la populaziun, surtot purila, dalla Muntogna da Schons.

Neiv stgersa

Igls maletgs mussos durant l'emissiun on fatg pero pac curasch tgi en tal pro-

ject pudess avoir success. Las spondas dalla Muntogna da Schons en cuver-tas angal pac cun neiv (igl schaner) e chegl è er egn digls argumaints tg'igls adversaris digl project per en runal da skis on purto. Igls davos onns è la neiv pitost stada stgersa. Igls onns grass per igl turissem d'anviern en passos. Hans-peter Müller, en professor da turissem dall'universitad da Berna vign colliia durant l'emissiun cun igl studio. Ed er el dat pac curasch agls abitants e las abitantas dalla Muntogna tgi en runal da skis pudess avoir success.

Novs impuls

Igl project per en runal da skis sen la Muntogna da Schons è alloura ia bagn-spert dalla glatscha giu.

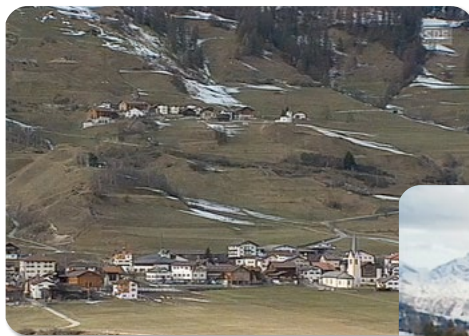
Igls cumeigns (anc avant la fusiun) eran betg prunts da surpigliar igl deficit pre-visibel. Er igls votants e las votantas da lez taimp on voto cun gronda maiori-tad cunter la garanzeia da deficit.

Sen en'amprema igleida para l'istorgia digl runal ena istorgia sainza success. Sen la sagonda igleida on las discussiuns davart igl futur turistic dalla Muntogna da Schons pero tuttegra purto fretg. La populaziun è sa sensibilisada per la dumonda tge sort da turissem tg'ella less ansomma davant tgesa. Ed uscheia on singulas persungas mano anavant la discussiun tgi è pi tard resultada an la fundaziun Capricorns. Da chella istorgia da success rapportainsa gugent en'otra geda.

Vurde sez ...

La contribuziun da «Schweiz Aktuell» davart igl project per en runal sen la Muntogna da Schons è da cattar ainten la mediateca. Nude aint igl internet igls tgavazzigns «Projekt Skilift Schamserberg» u active igl QR-Code cun ageid digl voss telefonign.

www.srf.ch/play/tv

La Revista digl noss Sulom ancora te!

Âs gust da scriver istorgias fictivas near veras da la tia regiun?

Nus ancuragn parsunas ca scrivan bugent sutsilvan par la Revista digl noss Sulom. Nus purschagn sustegn redacziunal a linguistic.

S'anunztga tier la redacziun da la Revista digl noss Sulom: info@sulom.ch

Revista digl
noss Sulom

ENA VETA PER LA SCOLA DA SKIS:

GIULIANA E MARIO CASPARIN

da Bettina Cadotsch

Ainten la scola da skis a Savognin igls canoschan bunamaintg tots – igl duo Giuliana e Mario Casparin. Els partan la gronda passiu, igl eir cun skis, ed on deditgia lour veta agl sport d'anviern. D'anviern èn els

de per de aint igls calzers da skis e mossan a pitschen e grond, gioven e vigl a ruschnar dalla pista noagiu. La staschung freida è pigl pêrign damai la pi bela digl onn.

Giuliana e Mario Casparin totgan bunamaintg tigl inventar dalla scola da skis a Savognin. Gio 50 onns vo Mario cun giasts se per las Martegnas ed ainta Radons e mossà, scu tg'igl è da far ena bela stiarta ainten la neiv. Nundumbrevels giasts èn gio stos tar el ainten l'instrucziun. La sia expertisa è dumandada surtot tar gruppas cun unfants pi vigls scu er tigls carschias. Savens dat el er lecziuns privatas. Er schi Mario è gio pensiuno, pò la scola da skis a Savognin chintar venavant cun igl sies sustign.

Giuliana anvezza è sa spezialisada avant bung 27 onns sen igls unfants igls pi pitschens. Ella dat scola aint igl paradis d'unfants a Savognin e mossà agls pitschens, savens gio a partair da dus onns e mez, igls amprems «pass» segls skis. Cun blera pazienztga, intuiziun ed a moda guidonda vign ella da piglier la tema agls unfants e procurar pigl plascheir ve digl sport d'anviern. Ella mossà avant, scu tg'ins vo cun igls mangs sen la schanuglia e cun schlantsch giu dalla sponda. Cun en «bravo» peglia ella ancunter igls unfants chigiu ed igls mutivescha, dad eir gist puspe anse per en'ulterioura geda. «Igl reir sen las fatschas digls unfants, cura tgi vignan noagiu è nunpaiabel», dei Giuliana.

Antschet è tot cun igl plascheir

«Ia geva gio adegna gugent cun skis e ma muantav gugent. Uscheia vaia gia grond plascheir d'antschever a dar scola da skis avant 50 onns», dei Mario. La patentà è el fatg cura tg'el veva 22 onns. «Per me era igl dar scola da skis pi tard er ena bela variaziun tigl mies mastier tg'ia veva durant la stad», aggiunta Mario.

Pi tard è er Giuliana sa laschea inspirar digl sies om. «Tots tgi gevan adegna cun skis ed ia va er lia esser oravant, cugls noss dus unfants gevans er, uscheia tgi chegl è sto ideal per me», rachinta Giuliana. Cunchegl tgi Giuliana è gio adegna gia en dung per mutivar igls unfants, è ella fatg la patentà per unfants. Igl onns seian passos an en batterdigl.

Sur generaziuns

Igl contact cun la gliout e cun igls giasts è ensatge, tgi fò plascheir agls Casparins. «Siva tant onns vign naturalmaintg en'otra generaziun, chegl è bagn anc bel, cura tg'igls gronds cum-pogns vignan e deian «sast anc, tg'ia sung er sto tar tè», rachinta Giuliana. Chegl vigna avant adegna pi savens. «Anfignen tgi nign unfant scheia, «na, tar chella viglia vigna betg», stunga er anc», dei Giuliana cun en surreir. La donna da 63 onns è en bung anschign dad eir anturn cun unfants e dat chegl er gugent anavant allas scolastas ed agls scolasts giovens. «Ia va fatg las mias experientschas durant tot chels onns e cat per mintga problemign ena schliaziun.»

Lungurela dattigl betg

Siva 50 onns ins pudessigl creir, tgi davainta forsa lungurous dad eir de per de sen pista. Tots dus scassan pero la testa. «Ins è adegna en oter evenimaint e mintga giast è different», dei Mario. «Ia cat adegna interessant da tschartger la veia adattada d'igls mutivar, uscheia tgi èn alla finala fitg angraztgevels», aggiunta el.

Dantant tgi Mario vo savens sen las Martegnas ma er ainta Radons e vei differentas pistas, resta Giuliana igl antier anviern a La Nars. «Savens sun-

ga mianc chiaint, mabagn dafora tigl plaz sper la purareia.» Ma lungurous vigna er chegl betg. «Te antschevas mintga glindesde dall'antschatta ed igl è mintga glindesde oters unfants.» Tranteraint viglian igls unfants igl glindesde betg anc propi star ed els vegian en zichel tema. «Ma anfignen igl venderde dattigl ena tscherta amiceztga ed alloura sch'igl on dad eir, vignigl e tgappan anturn e chegl è bagn ensatge fitg bel», rachinta ella tot cuntainta. Sfeidas vegian els naturalmaintg er. Ins vegia bagn tranteraint unfants u giasts tgi vegian tema u seian betg schi mutivos. An tals cass geida igl dultschem. «Chegl è scu masdegna, schi dagn da chels dultschems, alloura vogl tot pi bagn», tradescha Giuliana.

Istorgias tgi restan

Siva tants onns cun giasts onigl Giuliana e Mario er l'egna u l'otra anecdotà ed istorgia. Ensatge tgi niro a restar an memorgia a Giuliana, è l'istorgia cugl mattatsch prest orv. «Chel mat vei betg ena massa, angal en zichel las conturas ed ia igl va gia da pittign anse tar me.» Igl anviern passo è el gia igl grond giaveisch dad eir igl pi sensom sen las Martegnas. Giuliana igl leva pussibilitar chegl. «Ia va betg durmia bagn la notg avant. Nous ischan ias alloura se igl sivamezde, cura tg'igl era pi paca gliout, la sora dad el era er cun nous», rachinta ella. Tot seia ia bagn ed els seian nias giu. «Chel mattasch era schi cuntaint e nous vagn fatg fotografias per igl bab.» Chegl seia sto en bellezza de tg'ella vigna betg ad amblidar ple.

A Mario è rasto an memorgia en giast, tgi è ossa gio vigl e vo betg ple cun skis. I sa tracta dad en om dalla Turgovia. «Cura tgi vevan las grup-

Mario Casparin da gioven. (sanester cun tgotscha cotschna)

Mario Casparin cun l'ancunaschainta giacca dalla scola da skis Savognin.

pas, niva el adegna a vurdar ainten tge gruppas tg'igl ò las bleras e belas donnas. El geva adegna dad A tar B e C». Noua tgi plascheva ad el, rastava igl om, rachinta Mario. El vegia pero fatg chegl an ena moda e maniera, tgi tots vegian catto divertent. Chegl seian giasts, tgi restan an re-gurdientscha, agiunta Mario.

Igl giast ideal

Naturalmaintg tgi siva tant onns ins saptga er exact, tge gliout tgi vigna. Igls giasts, tg'els vegian igl pi gugent, seian igls hollandes. «Chels èn igls pi pac cumplitgias, igls genitours portan igls unfants, deian tgau e von. Igls unfants stattan sainza problems e fon chegl, tgi èn bungs da far», uscheia Giuliana. Tot oter seigl, cura tg'igls giasts digl Tessin seian cò. «Chels on en temperamaint digl tottafatg different, tot tgi sgola anturn», rachinta Giuliana cun en reir.

«Ia va adegna gugent l'emda 5, l'emda da chels dalla Turgovia. Chegl è gliout pi simpla, betg digl martgea», rachinta Mario. En bung giast seia naturalmaintg er chel digl cantun Turi. «Chel lascha er eir igl rap», dei Mario. Chegl seia pero er igl taimp, cura tgi tot seia pi hectic, tot vegia da funcziunar.

Betg anc stanchels

Er schi èn segls skis per luvrar, sa peglian els dus er adegna puspe la peda, dad eir ansemen sen pista. La pista prefereida da Giuliana è sa tgapescha betg chella ainten La Nars. «Ia va gugent la pista cotschna da Somtgant angiu. Schi chella sponda vo bagn, saia, tg'ia sung fitta», dei ella. Mario vo gugent dapertot, cunzont las pistas da Radons igl plaian bagn. «Mario paregia mintg'emda igls noss skis, uscheia

tgi vagn igls ours digls skis tgi tignan stupentamaintg», dei Giuliana. «En ski tgi fila, fò plascheir. Ed igl è impurtant, tg'ins so eir controllo», agiunta Mario.

Igls vistgias cotschens dalla scola da skis èn igl mument anc ainten stgaffa. Igls skis per la proxima staschung èn pero gio glimos e prunts giun schler. Tots dus deian, tgi sa legran gio mordio sen la staschung d'anviern e las leziuns tg'igls spetgan.

Giuliana Casparin cun en unfant dalla sia classa.

CALENDER

20

25

I. SCHANER 2025

	catolic	refurmo						
1 Me	Bumang , Maria, mamma da Dia	Daniev						
2 Gi	Gregor da Nazianz	Abel						
3 Ve	Genoveva	Isac						
4 So	Angela	Titus						
5 Du	Emilia, Tschamun	Simeon						
6 Gl	Buneia, Treis son rètgs , Pia	Treis rètgs						
7 Ma	Valentin (475), Raimund	Isidor		☾	0.56			
8 Me	Severin, Teofil	Erhard						
9 Gi	Julian, Adrian	Gelgia, Gelli						
10 Ve	Gregor X.	Simson						
11 So	Paulin	Gondini						
12 Du	Batten da Jesus , Hilda, N	Meinrad				☾	5.24	
13 Gl	Hilari (ca. 367)	Hilari		☉	23.27			
14 Ma	Felizi	Felix, Flisch						
15 Me	Maurus, Pol	Matilda						
16 Gi	Marcel	Marcel						
17 Ve	Antieni	Tieni						
18 So	Prisca, Regina	Danuet						
19 Du	Marius	Marta						
20 Gl	Fabian, Bistiang	Bistgaun						
21 Ma	Nesa, Meinrad	Nesa		☾	21.31			
22 Me	Vincens, D+M, Anastasius, M	Vincens, Vintschegn						
23 Gi	Heinrich Seuse, Dom	Miarta						
24 Ve	Franz da Sales (1622)	Timoteus						
25 So	Conversiun da s. Pol	Conversiun da s. Paul						
26 Du	Timoteus e Titus	Policarp				☾	14.21	
27 Gl	Angela Merici	Rest Gion						
28 Ma	Tumasch d'Aquin (1274)	Carli						
29 Me	Valerius	Natalia		●	13.36			
30 Gi	Martina	Alma						
31 Ve	Gion Bosco (1888)	Virgeli						

sitg e fitg freid

II. FAVRER 2025

1 So	Brigitta	Brida, Brigita						
2 Du	Nossadonna da candeilas	Bodo						
3 Gl	Plasch, Ansgar	Plasch						
4 Ma	Veronica, Rabanus Maurus	Frona						
5 Me	Geda, Mudest	Gada, Agata		☾	9.02			
6 Gi	Dorothea, Paul Miki e cump.	Turtè						
7 Ve	Richard	Risch						
8 So	Gironas	Salomon				☾	11.30	
9 Du	Apollonia	Balugna						
10 Gl	Culastia (577)	Mengia						
11 Ma	App.da ND da Lourdes	Eufrosina						
12 Me	Ludan, Gregor II	Eulalia		☉	14.54			
13 Gi	Gisela, Severin	Jonas						
14 Ve	Valentegn, Ciril e Metodi	Valentin						
15 So	Faustin	Faustin						
16 Du	Giuliana	Giuliana						
17 Gl	7 fundatours digls Servits	Donat						
18 Ma	Simon	Simeon						
19 Me	Bonifazi	Susanna						
20 Gi	Eleuteri	Cornelia		☾	18.33			
21 Ve	Serafin, Peder Damian	Leonora						
22 So	Isabella, sedia d.s.Peder	Margreta				☾	23.24	
23 Du	Policarp	Josua						
24 Gl	Mattia apostel	Mattiu						
25 Ma	Waldburga	Vetger, Victor						
26 Me	Dionisi	Elisa						
27 Gi	Markward	Frida						
28 Ve	Roman	Antonia		●	1.45			

bel e legrevel

neiv e vent

zont freid

III. MARS 2025

	catolic	refurmo						
1 So	Albin	Albin						
2 Du	Oscar	Oscar						freid
3 Gl	Cunigunda	Annetta						
4 Ma	Casimir (1484)	Adrian						
5 Me	Mesemda dalla tschendra , Dorothea, Paul Miki	Mesjamna dalla tschendra, Turtè						vers seira ruada
6 Gi	Fridolin	Fridolin		☾	17.32			
7 Ve	Perpetua e Felicitas	Felicitas				☾	16.43	
8 So	Gion da Dia	Filomena						plievgia e neiv
9 Du	1. d. curesma , Franzisca Roma	Francestga						
10 Gl	Emil, Gustav	Alexander, Xander						
11 Ma	Rosina, Duri	Rosina						
12 Me	Beatrix	Gregor						
13 Gi	Paulina	Ernest						
14 Ve	Matilda (968)	Zacarias		☉	7.55			
15 So	Clemens Maria Hofbauer (1820)	Meltger						
16 Du	2. d. curesma , Herbert	Armida						
17 Gl	Patric (461), Gertrud	Eulscha						
18 Ma	Ciril da Jerusalem (368), Eduard	Gabriel						
19 Me	Gisep, spous da Maria	Giusep						
20 Gi	Wolfram, Irmgard	Emanuel						
21 Ve	Cristian	Benedetg						
22 So	Lea da Roma	Clau		☾	12.30	☾	7.37	
23 Du	3. d. curesma , Turibio d. Lima, Teodosia	Virginia						
24 Gl	Catregna da Svezia	Florenz						
25 Ma	Annunziaziun digl Signer	Annunzia da Maria, Manfred						
26 Me	Ludger, Diego, Larissa	Domenica						torbel e plievgia
27 Gi	Provin	Duf						
28 Ve	Gion Capistran	Genoveva						
29 So	Eustasi, Armogast	Wieland		●	11.58			
30 Du	4. d. curesma , Diemut, taimp da stad, 1h anavant	Guido						i schela
31 Gl	Cornelia	Balbina						

IV. AVREGL 2025

1 Ma	Hugo, Irena	Hugo						
2 Me	Franz da Paula (1507)	Rosamunda						vent e plievgia
3 Gi	Lutberga, Richard	Ignaz						
4 Ve	Isidor (636)	Ambrosi				☾	0.03	
5 So	Vincenz Ferrer	Max		☾	4.15			neiv
6 Du	5. d. curesma , Sixtus, Celestin	Mudest						
7 Gl	Gion Battist d. la Salle (1719)	Celestin						
8 Ma	Gultier, Beata	Maria						
9 Me	Waltrud	Sibilla						
10 Gi	Hulda, Engelbert	Ezechiel						legrevel e bel
11 Ve	Stanislaus (1079)	Leo						
12 So	Gila	Geli						
13 Du	Dumengia da palmas , Hermenegild, Martin I. (656)	Dumeingia da las palmas, Justin		☉	2.23			
14 Gl	Lidwina	Marionna						
15 Ma	Huna, Gioder	Rafael						
16 Me	Banadetg Labre Bernadetta Soubirous	Daniel						
17 Gi	Rudolf	Rudolf						
18 Ve	Venderde sontg , Apollon	Vendargis sontg, Cristoffel				☾	15.12	variabel bel
19 So	Leo IX. (1054)	Werner						
20 Du	Pasca , Hildegund	Pastgas, Rezia						
21 Gl	Glindesde Pasca , Hugo, Irena	Glindesdi Pastgas, Lina		☾	3.36			vent criev
22 Ma	Caius	Reto						
23 Me	Gieri, Adalbert	Gieri						
24 Gi	Fidel da Sigmaringen	Albert						
25 Ve	Marc	Marcus						
26 So	Cletus	Nut						
27 Du	Dumengia alva , Peder Canisi (1597)	Nino, Anastasi		●	21.31			brintigna e schalada
28 Gl	Hugo, Peder Chanel (1841)	Vital						
29 Ma	Catarina da Siena	Pieder						
30 Me	Pius V. (1572)	Burga						tgod

V. MATG 2025

		catolic	refurmo						
1	Gi	Arnold, Gisepp, patrung d. luvrants	Giachen, Flep	👤			☾	8.24	bel e tgod
2	Ve	Atanasi	Roland	👤					
3	So	Filip e Giatgen	Adelina	👤					
4	Du	Florian (304), Valeria	Flurin	👤	☾	15.52			
5	Gl	Godehard (1038)	Bina	👤					tung e plievgia
6	Ma	Markward, Valerian	Gion	👤					
7	Me	Notker, Ben, Gisela	Otto, Nut	👤					
8	Gi	Desideratus, Desirée	Stanislaus	👤					
9	Ve	Beat	Beat	👤					
10	So	Gordian e Epimachus	Antonia	👤					
11	Du	De dalla mamma , Mamertus	Adolf	👤					plievgia
12	Gl	Sofia	Brincazi, Barcazi	👤	☉	18.56			
13	Ma	Servazi	Servazi	👤					
14	Me	Bonifazi marter, Iso	Bonifaci	👤					
15	Gi	Sofia	Sofia	👤			☾	20.30	pluschinada
16	Ve	Ubaldo, Gion Nepomuk	Peregrin	👤					
17	So	Pascal Baylon	Bruno	👤					
18	Du	Erich, Gion I. (526)	Isabella	👤					
19	Gl	Ivo, Maria Bernarda Büttler (CH-2008)	Carlina	👤					
20	Ma	Bernhardin da Siena	Christian, Rest, Tani	👤	☾	13.59			
21	Me	Hermann Josef	Constantin	👤					criev
22	Gi	Gelgia, Rita	Lena	👤					
23	Ve	Desideri	Previst	👤					
24	So	Magdalena Sofia	Johanna	👤					
25	Du	Gregor VII., Beda	Urban	👤					
26	Gl	Filip Neri	Beda	👤					
27	Ma	Augustin da Canterbury (604)	Luzi	👤	●	5.02			bel
28	Me	German	Guglielm	👤			☾	18.03	
29	Gi	Anzainzas , Maximin	Anzeisnas, Max	👤					
30	Ve	Jeanne d'Arc	Job	👤					
31	So	Petronilla	Petronella	👤					

VI. ZARCLADOUR 2025

1	Du	De digl bab , Justin (ca.165)	Nicodemus	👤					tgod e bel
2	Gl	Marcellino e Petrus	Marcel	👤					
3	Ma	Morand, Karl Lwanga cump. (1886)	Clotilda	👤	☾	5.41			
4	Me	Clotilda, Quirin	Eduard	👤					
5	Gi	Bonifazi (754)	Reinhard	👤					
6	Ve	Norbert, Claudia	Norbert	👤					
7	So	Robert	Lucrezia, Robert	👤					
8	Du	Tschuntgesmas , Medard, Kilian	Tschunceismas, Babetta	👤					
9	Gl	Gl. Tschuntgesmas , Primus e Felizian, Efrem	Gl. Tschunceismas, Deta	👤					tung e plievgia
10	Ma	Enric da Bozen, Olivia	Laura	👤					
11	Me	Barnabas, ap.	Barnaba	👤	☉	9.44			
12	Gi	Leo III.	Alice	👤			☾	1.43	
13	Ve	Antoni da Padua (1231)	Tobias	👤					
14	So	Gottschalk, Meinrad	Baseli	👤					
15	Du	Sontga Trinitad , Vitus, Mudest	Trinitatis, Irma	👤					
16	Gl	Benno	Justina	👤					temporals
17	Ma	Eufemia, Gregori Barbarigo	Gudegn	👤					
18	Me	Felizi e Simplizi	Arnold	👤	☾	21.19			
19	Gi	Sontgiglcrest , Romuald (1027)	Helena	👤					
20	Ve	Adalbert	Albertina	👤					
21	So	Luis da Gonzaga (1591)	Riget	👤					
22	Du	Paulin da Nola	Clopat	👤					plievgia
23	Gl	Edeltraud	Irena	👤					
24	Ma	Nasch. d. Gion Battist	Giohannes Battesta	👤					
25	Me	Dorothea, Guglelm	Giosch	👤	●	12.32	☾	3.32	
26	Gi	Gion e Pol	Gion Paul	👤					
27	Ve	Cyril, Emma	Ladislaus	👤					
28	So	Ireneus (ca. 202)	Benjamin	👤					plievgia
29	Du	Peder e Pol, Beata, Judith	Pieder e Paul	👤					
30	Gl	Ehrentud, Otto da Bamberg (1139)	Commemoraziun da s. Paul	👤					

VII. FANADOOR 2025

	catolic	refurmo						
1 Ma	Teobald	Teobald						
2 Me	Visitaziun da Maria	Frida		☾	21.30			torbel
3 Gi	Tumasch, apostel	Cornelia						brintigna
4 Ve	Duri (890), Lisabet da Portugal	Urschla						tung e plievgia
5 So	Antoni M. Zaccaria, Letizia	Balzer, Anselm						bel
6 Du	Maria Goretti (1902)	Jesaja						
7 Gl	Willibald	Giohen						
8 Ma	Kilian, Geni	Crest						bel
9 Me	Agilolf, Gion da Köln	Luis				☾	7.55	
10 Gi	Engelbert, Alexander	Rosalia		☉	22.37			
11 Ve	Sigisbert e Plazi, Banadetg	Placi, Rahel						plievgia
12 So	Nabor e Felix	Felix						
13 Du	Enric II. (1024), Silvan	Henric						
14 Gl	Camillius d.Lellis (1614)	Georgina						bel per far fagn
15 Ma	Bonaventura (1274)	Margreta						
16 Me	Nossadonna digl Carmel	Berta, Rut						
17 Gi	Alexi, Gabriela	Lidia, Alexi						plievgia
18 Ve	Arnold	Hartmann		☾	2.38			
19 So	Bernulf	Fida						
20 Du	Margreta (ca. 307)	Elias						bel
21 Gl	Lurintg da Brindisi	Violanda						
22 Ma	Maria Madlagna	Maria Madlena				☾	11.33	
23 Me	Apollinari, Brigitta da Svezia (1375)	Olga						bel
24 Gi	Ursicin, Cristoffel (ca. 250), Cristina	Cristina		●	21.11			
25 Ve	Giatgen, apostel	Giacun						
26 So	Giochen ed Anna, gen. d. Maria	Onna						tung e blera plievgia
27 Du	Pantaleon, Natalia (852)	Nora, Marta						
28 Gl	Innozenz I., Beat	Innocenz						
29 Ma	Marta	Beatrizia						bel
30 Me	Peder Chrisologus	Jacobea						
31 Gi	Ignazi da Loyola (1556)	Germaun						

IIX. AVOST 2025

1 Ve	Festa da confederaziun , Alfons, Maria da Liguori	Fiasta da confederaziun, Petrus		☾	14.42			plievgia
2 So	Sievi	Gustav						
3 Du	Lidia	Josias, August						
4 Gl	Gion M. Vianney, plev. d'Ars (1859)	Dumeni						bel
5 Ma	Nossadonna dalla neiv, Domenica	Oswald				☾	15.31	
6 Me	Transfiguraziun da Cristus	Sixtus						
7 Gi	Cajetan, Sixtus II. (258)	Vera, Afra						plievgia
8 Ve	Dumeni (1221)	Reinold						
9 So	Roman	Roman		☉	9.55			
10 Du	Lurintg (258)	Luregn						bel
11 Gl	Clara d'Assissi, Susanna	Stafania						
12 Ma	Hilaria	Clara						
13 Me	Hippolit, Cassian, Pontianus	Sidonia						plievgia
14 Gi	Eberhard, Maximilian Kolbe (1941)	Samuel						
15 Ve	Assumaziun da Maria	Nossadonna d'uost						
16 So	Roc	Ferdinand		☾	7.12			bel
17 Du	Giacint	Evalina						
18 Gl	Helena	Amos				☾	17.48	
19 Ma	Gion Eudes (1680)	Disch						plievgia
20 Me	Bernard (1153), Samuel	Bernard						
21 Gi	Pius X. (1914), Giuanna Francisca	Ernestina						
22 Ve	Maria Regina	Alfons						bel
23 So	Rosa da Lima (1617)	Zacheus		●	8.07			
24 Du	Baltermia, apostel	Barclamiu						
25 Gl	Ludvic IX. (1270)	Ludvic						plievgia
26 Ma	Gregor	Severin						
27 Me	Mengia (387), Gebhard	Letizia						
28 Gi	Augustin, Adelina	Augustin						bel
29 Ve	Sabina	Sabina						
30 So	Amadeus, Herbert (1021)	Adolf						
31 Du	Raimund, Paulin d.Trier	Rebecca		☾	8.25			

IX. SETTEMBER 2025

	catolic	refurmo						
1 Gl	Frena, Egidi	Frena					☺	23.56
2 Ma	Apollinari, Ingrid	Absolom						
3 Me	Gregor igl Grond (604)	Teodosi						
4 Gi	Rosalia	Ester						
5 Ve	Roswitha	Hercli						
6 So	Magnus	Silvia						
7 Du	Regina, Nutegn	Regina		○	20.09			
8 Gl	Naschientscha da Maria	Adrian						
9 Ma	Gorgonius	Egidi						
10 Me	Nicolaus Tolentino	Durisch						
11 Gi	Felizi e Regula	Regula e Felix						
12 Ve	Nom da Maria, Guido	Gioder						
13 So	Gion Crisost (407), Tobias	Eva, Hector						
14 Du	Dulzada dalla s.Crousch	Gion Martin		☾	12.33	☾	23.07	
15 Gl	7 dolours da Maria	Pitschen						
16 Ma	Ciprian, Cornelia	Joël						
17 Me	Robert Bellarmin, Hildegard	Angela						
18 Gi	Lambert, Gisep da Cupertin	Rosa						
19 Ve	Januari	Renata						
20 So	Eustachi e cumpogns	Fausta						
21 Du	Rogaziun federala, Mattia ap., Jonas	Rogaziun federala, Mattiu		●	21.54			
22 Gl	Murezi	Murezi						
23 Ma	Linus	Tecla						
24 Me	Gerhard, Rupert (720) e Virgil (784)	Robert						
25 Gi	Niclo da Flia (CH-1487)	Cleofas						
26 Ve	Cosmas e Damian (303), Eugenia	Paulina						
27 So	Vincens da Paul (1660)	Damian						
28 Du	Venzeslaus (929), Lioba	Nina						
29 Gl	Mitgel, Gabriel e Rafael	Michel				☺	7.59	
30 Ma	Gironas, Ursus e Victor	Urs e Victor		☾	1.54			

X. OTGOVER 2025

1 Me	Remigius, Teresa digl unfant Jesus	Remigi						
2 Gi	Ursicin, Anghels pertgiraders	Ursina						
3 Ve	Leodegar	Silvio						
4 So	Francestg d'Assisi (1226)	Franz, Francestg						
5 Du	Plazi e cumpogns	Emma, Placi						
6 Gl	Bruno, Renato	Angelina						
7 Ma	Nossadonna d.Rusari	Judit		○	5.48			
8 Me	Simeon	Rico						
9 Gi	Dionis, Gion Leonardi, Sara	Dionis						
10 Ve	Adalgot, Victor	Gideon						
11 So	Maternitad da Maria	Burcard, Ulrich						
12 Du	Maximilian	Aurelia				☾	5.14	
13 Gl	Eduard, Aurelia	Madlena		☾	20.13			
14 Ma	Calist I. (222)	Guglielmina						
15 Me	Teresa d'Avila (1582)	Teresia						
16 Gi	Giagl, Hedvic, Margr. M. , Alacoque	Gallus						
17 Ve	Anselm, Ignazi (115)	Justus						
18 So	Lucas ev.	Lucas						
19 Du	Pol d.Crousch	Ferdinand						
20 Gl	Vendelin	Vendelin						
21 Ma	Orschla	Urschla		●	14.25			
22 Me	Cordula	Cordula						
23 Gi	Gion Kapistran	Martina, Severin						
24 Ve	Antoni Maria Claret	Salome						
25 So	Crisant e Daria, Ludvic III.	Tugn						
26 Du	Amandus, Josefina, taimp d'anviern, 1h anavos	Padrut				☺	13.40	
27 Gl	Wolfhard, Florentin e Sabina	Sabina						
28 Ma	Simon e Judas, ap.	Simon e Judas						
29 Me	Ermelind	Aluis		☾	17.21			
30 Gi	Alfons Rodriguez	Dora, Hartmann						
31 Ve	Wolfgang (994)	Wolfgang						

XI. NOVEMBER 2025

	catolic	refurmo						
1 So	Nomnasontga	Fiasta dils sogns, Bertold						
2 Du	De digls morts , Angela	Gi da las olmas						
3 Gl	Ida, Pirmin, Martin, Porres, Hubert	Fiasta da Reformaziun, Teofil						
4 Ma	Carla Borromeus (1584)	Curt						
5 Me	Bertilla, Zacharias	Elia		○	14.19			
6 Gi	Linard, Protasi	Glienard						
7 Ve	Engelbert, Ernest	Gironnas						
8 So	Gregor, Claudius	Claudio				☾	12.30	
9 Du	Ded.Bas.d.Salvader	Teodor, Gioder						
10 Gl	Leo igl Grond (461)	Luisa						
11 Ma	Martegn (397)	Martin						
12 Me	Josafat (1623), Diego d.Alcalà	Emil		☾	6.28			
13 Gi	Himer, Stanislaus Kostka	Hermina						
14 Ve	Alberich	Tina						
15 So	Albert igl Grond (1280), Leopold	Nuttina						
16 Du	Otmar, Margreta (1093)	Otmar						
17 Gl	Gertrud, Fluregn	Bertold						
18 Ma	Ded. Bas. Peder e Pol a Roma	Eugen						
19 Me	Lisabet da Thüringen (1231)	Lisabetta						
20 Gi	Edmund	Edmund		●	7.48			
21 Ve	Preschentaziun da Nossadonna	Columban						
22 So	Cecilia (ca. 250)	Cecilia				☾	19.00	
23 Du	Cristus Rêtg , Clemens I, Felizia	Clemens						
24 Gl	Flora, Gion dalla Crousch	Erica						
25 Ma	Catrina d.Alexandria	Catrina						
26 Me	Curdegn, Albert	Curdin						
27 Gi	Modest, Virgil	Jeremias						
28 Ve	Berta, Giatgen	Noa		☾	7.59			
29 So	Fadri d.Regensburg, Jolanda	Elli						
30 Du	1. d. advent , Andreia apostel	1. d. advent, Andreia						

XII. DECEMBER 2025

1 Gl	Eligi	Arabella						
2 Ma	Leza	Xaver						
3 Me	Xaver (1552), Emma	Glieci						
4 Gi	Barbara, Gion d. Damaskus	Barla						
5 Ve	Sola, Anno	Cripina		○	0.14	☾	22.43	
6 So	Son Niclo (350)	Sontgaclau						
7 Du	2. d. advent , Ambrosi (397), Gerald	2. d. advent, Agata						
8 Gl	Immaculada concep. da Maria	Edit						
9 Ma	Euchari, Peder Fourier	Willi, Giohen						
10 Me	Bruno, Angelina	Walter						
11 Gi	Damasus I. (384)	Gion Giacun		☾	21.52			
12 Ve	Giuanna Franzisca	Ottilia						
13 So	Luzia, Ottilia	Luzia						
14 Du	3. d. advent , Gion da Crousch, Franzisca	3. d. advent, Nicasi						
15 Gl	Cristiana, Nina	Cristina						
16 Ma	Adelheid	Onna Maria						
17 Me	Lazarus	Lazarus						
18 Gi	Filip (1215)	Hedwig						
19 Ve	Urban, Fausta	Selma						
20 So	Hoger (916), Enric Eggher (1328)	Abraham		●	2.44	☾	0.07	
21 Du	4. d. advent , Richard, Tumasch	4. d. advent, Tumasch						
22 Gl	Jutta, Flavian	Florin						
23 Ma	Victoria, Gion Cantius, Ivo	Elvina						
24 Me	Adam ed Eva	Adam ed Eva						
25 Gi	Nadal , naschientscha da Cristus	Fiasta da Nadal						
26 Ve	Sontg Stefan	Sogn Stiafen						
27 So	Gion apostel ed evangelist	Giohannes evangelist		☾	20.10			
28 Du	Unfants innocents	Gi dils affons innocents						
29 Gl	Tumasch Becket (1170), Lothar	Jonatan						
30 Ma	Felix I.	David						
31 Me	Silvester I. (335)	Silvester						

Societad da consum Savognin e conturn

- » magliaretschs
- » bavrondas
- » vegns
- » artegels da tigneirtgesa
- » souvenirs

Laden Son Mitgel 081 684 11 86
Laden Grava 081 684 15 05
Laden Salouf 081 684 11 63

www.volg-savognin.ch

Garage Jäger Savognin AG
Telefon +41 81 684 23 33
info@garage-jaeger.ch

www.garage-jaeger.ch

**Geld soll man
nicht liegen, sondern
anlegen lassen.**

Für die beste
Zukunft aller Zeiten.

gkb.ch/anlageberatung

WASSER

WÄRME

DACH

- Installaziuns sanitaras
- Scoldamaint
- Stagner/Tetgs

Daple davart noss
sarvetschs - QR-Code

info@cavegn.swiss

+41 81 659 11 11

www.cavegn.swiss

Stradung 44
7460 Savognin

ALBULA & JULIER

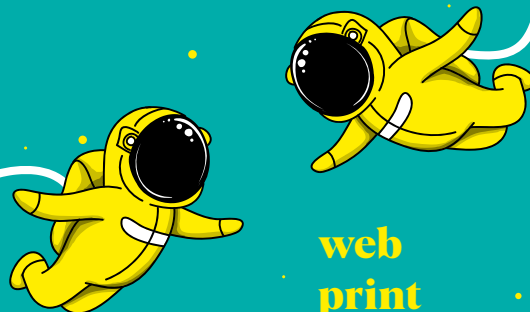
hotel e restorant

Famiglias Schnöller e Schuler
7450 CASTI/TIEFENCASTEL

Tel. +41 81 659 04 00
info@albula-julier.ch

www.albula-julier.ch

taimp per piglier se contact

web
print
desegn

tipic.SWISS

7000 Coira
7460 Savognin
info@tipic.swiss

casp̄ar
SANITAR SCOLDAMAINTS SERVICE

Hälg & Co. AG

La Caspar Haustechnik AG vign integrada a partair digl
1. da schaner 2025 ainten la Hälg & Co. AG

Gravas 12 | 7453 Tinizong
T +41 81 659 19 19 | haelg.ch

Alla communicaziun allas medias
cun ulteriuras infurmaziuns:

IA PUDESS ESSER
VOSS INSERAT

Uniun Rumantscha Grischun Central, administraziun@sulom.ch

Revista^{digl}
nooss
Sulom

**Esser persunalmaintg
a cò, sch'ins dovra nous?
Cler, chegl faschainsa!**

ÖKK agentura Savognin
T 058 456 16 80, savognin@oekk.ch, www.oekk.ch

Die Versicherung mit
gesundem Bündnerverstand.

ÖKK

Demarmels

TRANSPORTS SALOUF

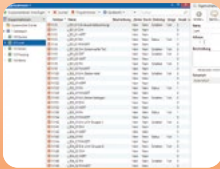
- » transports
- » transports pasants
- » lavandareia d'autos
- » diversa gera e material

Telefon 081 684 12 23
Telefax 081 684 21 62
Natel 079 682 43 36

info@detrans.ch

www.detrans.ch

beraten - planen - installieren - unterhalten... aus einer Hand

Electro Wettstein SA
Veia lerts 222,7457 Bivio
Veia davos tga 5, Savognin
Tel. +41 81 659 12 22
info@ewsa.ch

Electro Wettstein SA

schaffen mit Strom

Heizungssteuerung

Multiroom Audio

Sicherheit

Überwachung

a/v control

Smarthome: On

Gebäudeautomation

Lichtsteuerung

Storensteuerung

Fernsteuerung

garantiert

Ihr Partner für:

- Neubau
- Umbau
- Sanierungen
- Unterhalt
- Haushaltgeräte

24 Std. Service

100%
digital

einfach weitergedacht - Mehrwert statt Mehrkosten

www.ewsa.ch

Igl datgea digl capricorn

naturpark-beverin.ch

Bild: Simon Blumer

Mintga project en unicat!

- Construcziuns d'interiours
- Mobiglia
- Tgadafis
- Tgombras
- Reparaturas

Scrinareia Arpagaus SA
Gravas 14 . 7452 Cunter
T 081 684 22 28 . info@arpagaus.swiss
www.arpagaus.swiss

arpagaus

Igl Voss scrinari a Savognin

bossi hemmi ag

Nachhaltige Dienstleistungen

ALLA TSCHERTGA D'EN REGAL PER GIOVEN U VIGL?

En abunamaint dalla «Revista digl noss Sulom» fò plascheir a tots e chegl durant en onn antier.

Texts interessants e divertents an rumantsch per tot las generaziuns.

Dus gedas ad onn (zarcladour e december) tarmattainsa an Voss nom la «Revista digl noss Sulom» alla persunga tgi lez far en plascheir.

Per angal CHF 25.50 incl. porto

Abune anc oz via

email: administraziun@sulom.ch

talun: Uniun Rumantscha Grischun Central
p. m. Flavio Guetg
Veia Plagnux 2
7460 Savognin

